ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА НОВИ ПАЗАР ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

Приета с Решение №…… на Общински съвет - Нови пазар

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ 2
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТАБЛИЦИ 3
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ФИГУРИ 4
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ КАРТИ 5
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ 6
I. ВЪВЕДЕНИЕ 8
1. Обхват на програмата 8
2. Правно основание за разработване на програмата 9
3. Принципи на програмата 11
4. Цели на програмата 13
II. ОПРЕДЕЛЯНЕ И ВЪВЛИЧАНЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ 15
III. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА 16
1. Географско положение, териториално-административни характеристики 16
2. Природо-географски характеристики 17
2.1. Релеф 17
2.2. Геоложки строеж 18
2.3. Климат 18
2.4. Водни ресурси 19
2.5. Почви 20
3. Социално-демографски характеристики 20
3.1. Демографски характеристики 20
3.2. Доходи, заетост и безработица в община Нови пазар 26
4. Икономически характеристики 30
4.1 Основни показатели на нефинансовите предприятия 30
4.2 Секторна икономическа характеристика на община Нови пазар 37
4.3 Състояние на основните икономически сектори 38
5. Състояние на инфраструктурата 45
5.1 Водоснабдяване и канализация 45
5.2 Електроенергийна инфраструктура 47

5.3 Транспортна инфраструктура и комуникации 48
6. Анализ на компонентите на околната среда 50
6.1. Въздух 50
6.2. Води 51
6.3. Земи и почви 51
6.4. Биоразнообразие и защитени територии 51
7. Анализ по фактори на въздействие 58
7.1. Отпадъци 58
7.2. Шум 66
7.3. Радиационен контрол 67
7.4. Ландшафтно устройство и зелена система 67
8. Администриране и публичност на дейностите по опазване на околната среда 67
9. Финансиране на дейностите по опазване на околната среда 69
IV. SWOT АНАЛИЗ 70
V. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНАТА 74
VI. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА 74
1. Генерална стратегическа цел на програмата 74
2. Приоритети, специфични стратегически цели на програмата и алтернативи за постигането им 74
VII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ 76
VIII. СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, КОНТРОЛ И ОТЧИТАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКАТА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА 80
IX. ПРИЛОЖЕНИЯ 81

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТАБЛИЦИ

Таблица 1. Население на територията на община Нови пазар 21
Таблица 2. Основни демографски процеси в община Нови пазар 22
Таблица 3. Население по възрастови групи в община Нови пазар 24
Таблица 4. Основни индикатори за бедност в област Шумен 28
Таблица 5. Секторна характеристика на общинската икономика към 2018 г. по основни икономически показатели 31

Таблица 6. Динамика в основните икономически показатели в община Нови пазар за периода 2014-2018 г. 33
Таблица 7. Брой микро, малки, средни и големи предприятия 33
Таблица 8. Справка за регистрирани земеделски стопани 38
Таблица 9. Размер на засети площи с основни земеделски култури в община Нови пазар за периода 2014-2019 г. в дка 39
Таблица 10. Справка за броя на животните в община Нови пазар за периода 2015-2019 г. 39
Таблица 11. Динамика на преработващата промишленост в община Нови пазар в периода 2014-2018 г. 41
Таблица 12. Динамика на строителството в община Нови пазар в периода 2014-2018 г. 42
Таблица 13. Динамика на търговията в община Нови пазар в периода 2014-2018 г. 43
Таблица 14. Динамика на транспорта в община Нови пазар в периода 2014-2018 г. 43
Таблица 15. Основни показатели за туризма в община Нови пазар за периода 2014-2018 г. 44
Таблица 16. Динамика на хотелиерството и ресторантьорството в община Нови пазар в периода 2014-2018 г. 44
Таблица 17. Състоянието на общинските пътища 49
Таблица 18. Данни за битовите отпадъци в община Нови пазар 58
Таблица 19. Финансова информация за дейностите по опазване на околната среда на община Нови пазар за периода 2015-2019 г. 69
Таблица 20. План за действие на ПООС Нови пазар 2021-2027 г. 76

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ФИГУРИ

Фигура 1. Разпределение на групите заинтересовани страни, взели участие в анкетното проучване, проведено през м. юни 2019 г. по групи 15
Фигура 2. Динамика в основните демографски процеси на община Нови пазар 2015-2019 г. в ‰ 23
Фигура 3. Полова структура на община Нови пазар за 2019 г. (в %) 24
Фигура 4. Възрастовата структура на населението в община Нови пазар към 2019 г. 25
Фигура 5. Полово-възрастова структура на община Нови пазар за 2019 г. (в брой) 25
Фигура 6. Основни показатели на пазара на труда 27
Фигура 7. Произведена продукция (в хил. лв.) на 1 зает в периода 2014-2018 г. 27
Фигура 8. Дял от областната икономика в % 32

Фигура 9. Брой на предприятия на 1000 д. 34
Фигура 10. Произведената продукция в хил. лв. на 1000 д. 34
Фигура 11. Нетни приходи от продажби в хил. лв. на 1000 д. 35
Фигура 12. Дълготрайни материални активи (ДМА) на 1000 д. в хил. лв. 36
Фигура 13. Чуждестранни преки инвестиции (в хил. евро) на 1000 души....36
Фигура 14. Разходи за ДМА (хил. лв.) на 1000 души....37
Фигура 15. Дял на приноса на икономическите сектори в общинската икономика по избрани показатели за 2018 г. 37
Фигура 16. Приноси във Вторичния икономически сектор по брой и заети лица в нефинансовите предприятия за 2018 г. 41
Фигура 17. Приноси във Вторичния икономически сектор по ДМА, Произведена продукция и Нетни приходи от продажби за 2018 г. 41
Фигура 18. Произведена продукция по икономически дейности в икономическия сектор „Услуги“ за 2018 г. 42

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ КАРТИ

Карта 1. Географско положение на община Нови пазар 16
Карта 2. Релеф на България (надморска височина в м) 17

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АИС	Автоматична измервателна станция
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БДДР	Басейнова дирекция „Дунавски район“
БО	Битови отпадъци
БПК	Биологично потребление на кислород
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ДФЗ	Държавен фонд „Земеделие“
ЕО	Екологична оценка
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗМ	Защитена местност
ЗМДТ	Закон за местните данъци и такси
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗТ	Защитена територия
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
ИУГ	Излезли от употреба гуми
КАВ	Качество на атмосферния въздух
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРО	Масово разпространени отпадъци
НАСЕМ	Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг
НЕМ	Национална екологична мрежа
НДЕФ	Национален доверителен еко фонд
НПРБ	Национална програма за развитие: България 2020
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите по отпадъците 2009-2013 г.
НПУО	Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г.
НППОУ	Национална програма за предотвратяване образуването на отпадъци
НСИ	Национален статистически институт
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НСОБС	Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие

НСОС	Национална стратегия за околна среда 2009-2018 г.
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
НУАБА	Негодни за употреба автомобилни батерии и акумулатори
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЕО	Индивидуални емисионни ограничения
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излязло от употреба моторно превозно средство
ОБ	Общински бюджет
ООп	Организация по оползотворяване
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОСР	Отпадъците от строителство и разрушаване
ОУП	Общ устройствен план
ПВТ	Подземно водно тяло
ПДК	Пределно допустима концентрация
ПИП	Прединвестиционни проучвания
ПО	Предотвратяването на отпадъците
ПОС	Програма „Околна среда“ 2021-2027 г.
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУО	Програма за управление на отпадъците
ПУП	Подробен устройствен план
ПУРБ	План за управление на речни басейни
РДВР	Регионална дирекция на вътрешните работи
РДО	Рамкова директива за отпадъците
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
РОП	Разширена отговорност на производителя
РСУО	Регионално сдружение за управление на отпадъците
СО	Строителен отпадък
СООРС	Строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради
ТБО	Такса „битови отпадъци“ / Твърди битови отпадъци
ТСБ	Териториално статистическо бюро
УОЗ	Устойчиви органични замърсители
ФЕС	Фондове на Европейския съюз
ФПЧ	Фини прахови частици

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Обхват на програмата

Програмата за опазване на околната среда (ПООС) на община Нови пазар обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на общините в съответствие с нормативните документи по опазване на околната среда.

Околната среда е от изключително важно значение за качеството на живот на дадена територия и населението, което я обитава. Състоянието на околната среда, зависи от много фактори, като туризъм, транспорт, земеделие, индустрия, промишленост, енергетика и др.

До средата на миналия век човечеството не си дава сметка за щетите, които нанася на природата от дейността, която упражнява. Едва през 60-те год. на XX-ти век, започват да се поставят основите на понятието „околна среда“ и „устойчиво развитие“, което основно е продиктувано от развитието и усъвършенстването на различни количествени методи, които правят възможно да се оценят ресурсите, с които разполага Земята, темпа, с който ги изразходва човечеството и времето, за което ще се изчерпят.

В тази връзка през 1983 г. Общото събрание на ООН признава, че екологичните проблеми имат глобален характер и по тази причина свиква Световната комисия по околна среда, начело с министър-председателят на Норвегия – Гру Харлем Брунтланд, която комисия през 1987 г. изнася доклада „Нашето общо бъдеще“, с който се въвежда и понятието „устойчиво развитие“, фундаменталната основа, на което е „днешните поколения да живеят и да изразходват по такъв начин ресурсите, че да не нарушават естествения баланс и да не отнемат възможностите на бъдещите поколения да задоволяват собствените си потребности“.

На проведената Конференция по околна среда през 1992 г. в Рио де Жанейро се приема т. нар. Конвенция за биологично разнообразие, в която в чл. 6 е записано следното:

Всяка договаряща страна съобразно собствените си условия и възможности:

а) разработва национални стратегии, планове или програми за опазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие или адаптира за целта съществуващи стратегии, планове или програми, които отразяват мерките, постановени от тази конвенция и отнасящи се за всяка договаряща страна;

б) интегрира, доколкото е възможно и подходящо, опазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие в съответните секторни или междусекторни планове, програми и политика.

На Конференцията на ООН е приет Дневен ред за XXI век (Agenda 21), който дава на местните власти по-широки правомощия, тъй като те са най-близо до хората и проблемите, и следователно до намиране на решения.

Първата Програма за опазване на околната среда е разработена през 1992/1993 г. и е за страните от Централна и Източна Европа, която след това служи като модел за разработването на Националните екологични програми.

Процесът на присъединяване на страната ни към ЕС наложи да хармонизираме националното си законодателство със законодателството на ЕС. Като страна членка в ЕИП, ние разработваме на национално и местно ниво общински планове и стратегии във всяка една област, вкл. и в областта на околната среда.

ПООС е разработена за период, който съвпада с периода на действие на Плана за интегрирано развитие на община Нови пазар 2021-2027 г. и подлежи на евентуална актуализация при всяка значима промяна на екологичното законодателство или в приоритетите на региона/общината.

Основните задачи, които стоят пред настоящата програма, са да се идентифицират текущите проблеми, свързани с околната среда и бъдещи дейности за намаляване и ограничаване на вредните последици от човешката дейност.

ПООС отговоря на нарастващата необходимост опазването и подобряването на качеството на околната среда да се разглежда като един от стълбовете на устойчивото развитие, съвместно с икономическото и социалното развитие. Програмата очертава цели и действия, насочени към опазването, възстановяването и възпроизводството на естествената околна среда, поддържането на разнообразието на живата природа, разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната в контекста на устойчивото развитие.

Програмата за опазване на околната среда се основава на концепцията, че **предотвратяването на отрицателните изменения на екосистемите и нарушаването на техните функции вследствие на антропогенни въздействия е ключов фактор за постигане на глобалната цел на политиката по устойчиво развитие** – подобряване на качеството на живот и благосъстоянието на настоящото и бъдещите поколения, посредством създаването на устойчиви общности, способни да управляват и използват ефективно ресурсите и да развиват екологичния и социалния потенциал на икономиката, както и да осигуряват просперитет, опазване на околната среда и социално сближаване. В този смисъл ПООС цели не само по-устойчива околна среда, но и по-добро качество на живот.

2. Правно основание за разработване на програмата

Програмата за опазване на околната среда на община Нови пазар е изготвена в съответствие с чл. 79, т. 1 от Закона за опазване на околната среда и Указанията на Министерство на околната среда и водите относно структурата и съдържанието на общинските програми за опазване на околната среда.

При разработване на ПООС органите на местното самоуправление се ръководят и от други указания на министъра на околната среда и водите. Териториалните административни звена към съответните министерства и държавни агенции, които събират и разполагат с информация за околната среда, подпомагат разработването на програмата чрез участие на свои експерти и предоставяне на информация. При разработването, допълването и актуализирането на програмата се привличат и представители на неправителствени организации, на фирми и на браншови организации.

ПООС е изготвена в тясно съответствие с принципите на Националната стратегия за околна среда (НСОС), която се разработва за период от 10 години и се приема от Народното събрание по предложение на Министерския съвет (чл. 76, ЗООС). В допълнение на основния национален стратегически документ в областта на околната среда, се разработват и приемат и други национални планове и програми по компоненти на околната среда и фактори, които им въздействат. Те се основават на принципите, целите и приоритетите на Националната стратегия за околна среда и са в съответствие с изискванията на специалните закони за околната среда. При разработката на програмата са използвани и следните стратегически ***документи с международен и национален характер*:**

- Цели за устойчиво развитие (Дневен ред 2030 г) на ЕС;
- Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г.;
- Пътна карта за план за действие, целящ нулево замърсяване на водите, въздуха и почвата;
- План за действие относно кръговата икономика;
- Национална програма за развитие: България 2030 - визия, цели и приоритети;
- Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г.
- Национална стратегия за околна среда (НСОС) 2009-2018 г.;
- Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г. и Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г.;
- Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България, за периода 2021-2027 г.;
- Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие (1998 г.);
- Актуализиран Национален план за действие по управление на устойчивите органични замърсители (УОЗ) в България 2012-2020 г.;
- Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г.;
- Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г.;
- Национална стратегия за развитие на водния сектор (дългосрочна 2022-2037 г. перспектива);
- Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите 2020-2030 г.;
- План за интегрирано развитие на община Нови пазар за периода 2021-2027 г.

Други използвани източници на информация са както следва:

- Официални данни и статистическа информация от РИОСВ – Шумен, ТП ДГС - Нови пазар и други;
- Информация, предоставена от дирекциите и отделите на общинска администрация - Нови пазар;
- Интернет сайтове и портали: Официален сайт на Община Нови пазар, НСИ, МОСВ, ИАОС и други.

3. Принципи на програмата

Националната стратегия за околна среда и общинските програми за околна среда са средство за постигане целите на закона и се разработват в съответствие с принципите за опазване на околната среда, регламентирани в Закона за опазване на околната среда, а именно:

1. Устойчиво развитие

Устойчивото развитие се дефинира като развитие, което „посреща потребностите на настоящото поколение, без да е в ущърб на възможността бъдещите поколения да посрещнат собствените си нужди“. То се постига посредством осъществяването на политики, при които се хармонизират и интегрират икономическото, социалното развитие и опазването на околната среда. Тази концепция предполага устойчив икономически ръст, намаляване на бедността, справедливо разпределение на националното богатство, подобряване на общественото здраве и качеството на живот, като същевременно се намалява замърсяването на околната среда, предотвратяват се бъдещи замърсявания и се съхранява биологичното разнообразие.

2. Опазване на природните ресурси

Постигането на целите на устойчивото развитие изисква съблюдаването на принципа за устойчиво използване на природните ресурси и принципа на заменяемост. Природните ресурси следва да се използват при условия и по начини, при които да се съхраняват екосистемите и присъщото им минерално, биологично и ландшафтно разнообразие.

Моделите на потребление на възобновяеми ресурси следва да гарантират тяхното непрекъснато и ефективно обновяване, както и запазване и подобряване на качеството им.

Невъзобновяемите ресурси следва да се използват рационално и разумно, включително и като бъдат налагани ограничения върху използването на стратегически и редки природни ресурси и тяхната замяна в потреблението с алтернативни ресурси и синтетични материали.

3. Принцип на превенцията и предпазливостта

Необходимо е да се даде предимство на предотвратяването на замърсяванията за сметка на отстраняването на екологичните щети, причинени от тях. Дейности, които съгласно принципа на предпазливостта представляват потенциална заплаха за околната среда и човешкото здраве, следва да се избягват.

Всяка една дейност трябва да се планира и осъществява така, че:

- да причинява минимални изменения на околната среда;
- да създава най-малък риск за околната среда и човешкото здраве;
- да се редуцира до възможния минимум използването на суровини и енергия при производството, дистрибуцията и потреблението на стоки и материали;
- да осигурява възможности за рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия от отпадъците, генерирани от потреблението на продуктите;
- да се предотвратяват и ограничават отрицателните ефекти върху околната среда още при източника на замърсяване.

Принципът на предпазливостта се прилага посредством оценка на въздействието върху околната среда и използване на най-добрите налични технологии. Липсата на сигурни научни

данни не следва да бъде възприемана като основание за непредприемане на мерки за предотвратяване на деградацията на околната среда в случаи на потенциални или съществуващи въздействия върху нея.

4. Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики

Според този принцип е необходимо изискванията за опазване на околната среда да бъдат интегрирани в секторните политики и в политиките на национално, регионално и местно равнище. На ниво община спазването и прилагането на този принцип изисква разработването, приемането и прилагането на различни концепции, стратегии, планове и програми за регионално развитие, за развитие на икономиката или на отделни нейни отрасли и сектори (транспорт, енергетика, строителство, селско стопанство, туризъм, промишленост, образование и други) на местно равнище (но съобразени с предвижданията на национално и регионално равнище) да осигуряват интегрирано опазване на околната среда в съответствие с принципите и целите на закона и Националната стратегия за околна среда.

5. Субсидиарност на политиките

Този принцип се основава на децентрализиране на процеса на вземане на решения. Необходимо е все повече компетенции и отговорности да бъдат трансферирани в посока от централно към регионално и местно равнище. Органите на регионалното и местното управление са по-близо до проблемите и в някои случаи до правилните решения за справянето с тях.

6. Замърсителят плаща за причинените вреди

Замърсителят заплаща глоби и такси, ако извършваните от него дейности причиняват или могат да причинят натиск върху околната среда, или ако произвежда, използва или търгува със суровини, полуфабрикати и готови продукти, съдържащи материали, увреждащи околната среда. Замърсителят трябва да поеме екологичните разходи за предприемане на превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възникнала непосредствена заплаха за екологични щети, както и за оздравителни мерки при настъпване на екологични щети.

7. Прилагане на чисти технологии

Необходимо е да се насърчава въвеждането на „чисти технологии“ и постепенно да се преустановява използването на технологии, които причиняват вредни въздействия върху околната среда. Следва да се прилагат „най-добри налични техники“ в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики“ в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO).

8. Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика е необходимо да включват стимули за въвеждане на съобразени с опазването на околната среда технологии, иновации, дейности и практики, и да предвиждат постепенно премахване на субсидии, които подкрепят дейности, причиняващи вредни въздействия върху околната среда.

9. Потребителят плаща

Всеки, който ползва природни ресурси и услуги, следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им.

10. Споделена отговорност

Всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда, трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.

11. Достъп до информация за околната среда

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда. Всеки има право на достъп до наличната информация за околната среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

12. Участие на обществеността във вземането на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да й бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

Всички споменати принципи се отнасят за всички нива – международно, национално, регионално и местно.

4. Цели на програмата

Програмата за опазване на околната среда си поставя няколко основни цели:

- да идентифицира и анализира проблемите в областта на околната среда на територията на община Нови пазар, като установи причините и предложи решения и действия за тяхното преодоляване;
- да насърчи и обезпечи разумното използване на територията на общината за развитие на икономическия потенциал;
- да открои приоритетите в разглежданата област;
- да обедини усилията на общинските органи, държавните институции, населението, НПО и бизнеса на територията на общината за решаване на съществуващите проблеми;
- да аргументира мерките и проектите на общината, които тя ще предложи за финансиране;
- да използва оптимално ограничените финансови и човешки ресурси, като ги съсредоточи за решаване на най-приоритетните проблеми;
- да формулира адекватна екологична политика на Община Нови пазар, в съответствие с наличните ресурси и проблеми.

Програмата се приема от общинския съвет, който контролира и изпълнението й. По предложение на кмета на общината ежегодно с приемането на общинския бюджет се определят средства за изпълнение на приоритетни екологични проекти и дейности, включени в общинската програма за опазване на околната среда. Кметът на общината ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на Програмата за околна среда, а при необходимост -

и предложения за нейното допълване и актуализиране. Отчетът за изпълнението на програмата се представя за информация в РИОСВ.

ПООС е динамичен и отворен документ. Тя ще бъде периодично допълвана и/или променяна съобразно настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателство и други фактори със стратегическо значение. Основният използван апарат в разработката е стратегическо планиране, почиващо на SWOT анализ.

Програмата за опазване на околната среда прилага комплексна система от административни и икономически мерки за регулиране екологичното поведение на стопанските субекти и населението в общината. Програмата цели да формира правилно екологично поведение на населението, селскостопанските производители и стопанските субекти, да осигури разумен баланс между административните и пазарно-ориентираните икономически регулатори, като в максимална степен използва представения интегриран подход за координация и взаимодействие на структури, ресурси и усилия.

При разработването на Програмата за опазване на околната среда на община Нови пазар са следвани следните стъпки:

1. Определяне и въвличане на заинтересованите страни;
2. Анализ на средата;
3. Анализ на силните и слабите страни, на възможностите и заплахите;
4. Изработване на визия на общината;
5. Определяне на цели на програмата;
6. Изработване на план за действие;
7. Мониторинг, контрол, оценка и актуализация на програмата.

II. ОПРЕДЕЛЯНЕ И ВЪВЛИЧАНЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ

Процесът на определяне и въвличане на заинтересованите страни при разработване на ПООС преминава през няколко стъпки. Първоначално бе **проведено анкетно проучване** сред представители на общинска администрация Нови пазар и граждани, неправителствени организации и други заинтересовани страни. В резултат на анкетното проучване бяха отчетени основни проблеми в състоянието на общината. Поставени са цели за развитие и са набелязани мерки, които отчитат проблемите на общината и на основата на силните характеристики и възможностите ограничават слабите страни.

Проучването бе осъществено в средата на 2020 г. и бе публично обявено на сайта на Община Нови пазар и разпространено сред наличните контакти на заинтересованите страни. На фигура 1 са представени съотношенията по групи респонденти:

Фигура 1. Разпределение на групите заинтересовани страни, взели участие в анкетното проучване, проведено през м. юни-август 2020 г. по групи[1]

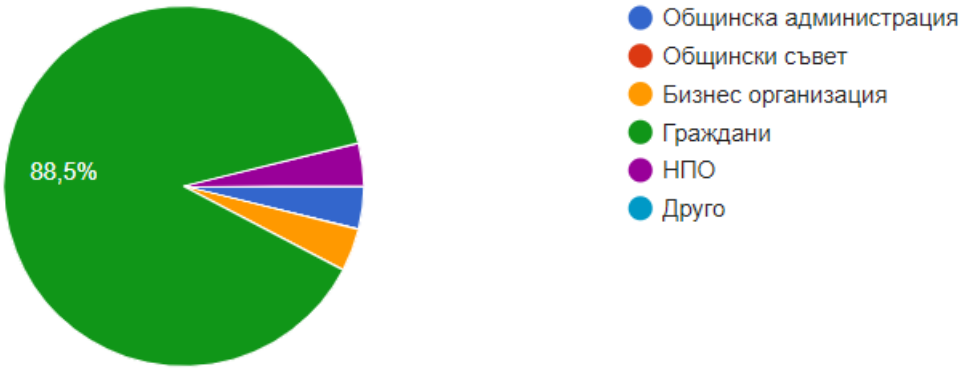

Източник: Анкетно проучване

Представените данни от фигурата показват, че ядрото на изследването е базирано на мненията на самоопределилите се като граждани респонденти.

Резултатите от проведеното анкетно проучване са представени в *Приложение 1. Резултати от проведено анкетно проучване относно разработване на ПООС на община Нови пазар 2021-2027 г.*

В изпълнение на втора стъпка от процеса на въвличане на заинтересованите страни, ПООС се **съгласува с представители на общинска администрация - Нови пазар**.

Третата стъпка е **предаване на документа в РИОСВ за съгласуване с компетентния орган**.

[1]Източник: Собствено анкетно проучване сред жителите и заинтересованите страни на община Нови пазар, проведено през средата на 2020 г.

В изпълнение на четвърта стъпка Програмата за опазване на околната среда на община Нови пазар ще бъде публикувана на официалния сайт на общината https://novipazar.bg/ за **съгласуване със заинтересованите страни**.

Накрая документът се одобрява с Решение на Общински съвет.

III. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. *Географско положение, териториално-административни характеристики*

Общината е разположена в източната част на област Шумен. С площта си от 317,646 km^2 е 4-та по големина сред 10-те общините на областта, което съставлява 9,37% от територията на областта. Границите ѝ са следните:

- на югозапад – община Каспичан;
- на запад – община Шумен и община Хитрино;
- на север – община Каолиново и община Никола Козлево;
- на североизток – община Вълчи дол, област Варна;
- на изток – община Ветрино, област Варна.

Карта 1. Географско положение на община Нови пазар

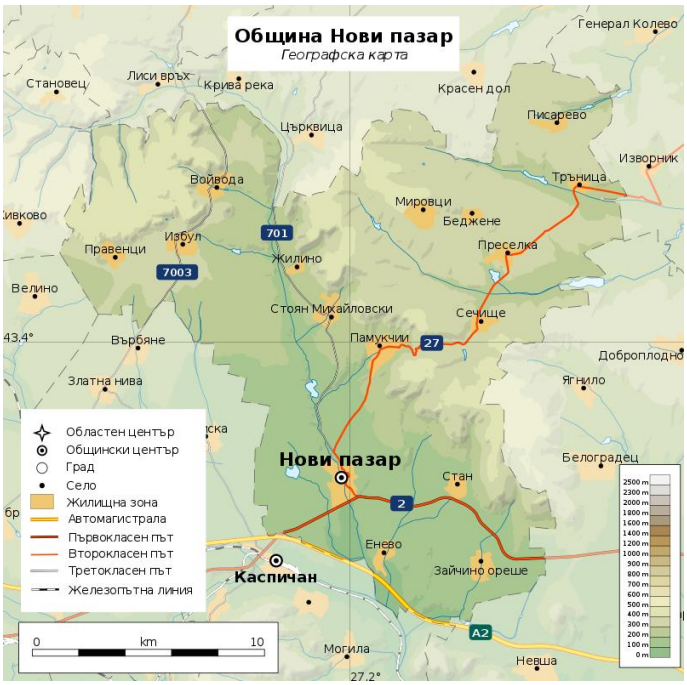

Източник: БГ Уикипедия (https://bg.wikipedia.org/)

Гъстотата на населението на община Нови пазар към 31.12.2019 г. е 50,1 души на кв. км, което е около средното за областта (50,8 души на кв. км.) и под това за страната – от 62,6 души на кв. км.

2. Природо-географски характеристики

2.1. Релеф

Релефът на общината е равнинен и платовиден, като територията ѝ попада в централните части на Източната Дунавска равнина.

Община Нови пазар заема най-крайните югоизточните части на Лудогорското плато. В източната и североизточна ѝ част се простира платото Стана, по билото на което преминава участък от вододела между Дунавския водосборен басейн и Черноморския водосборен басейн. На 3,3 km североизточно от село Стан, на границата с община Ветрино се намира най-високата му точка 440,9 m. Северозападно от него, в завоя на Крива река в пределите на общината попада източната, най-висока част на Войводското плато. В него, на 1,4 km североизточно от село Правенци се намира най-високата точка на община Нови пазар – 480,6 m.

Останалата част на общината има равнинен релеф и тук се простира източната и югоизточната част на Плисковското поле с надморска височина между 100 и 200 m. В неговата крайна югоизточна част, в устието на Крива река в Провадийска река се намира най-ниската точка на община Нови пазар – 80 m н.в.

Карта 2. Релеф на България (надморска височина в м)

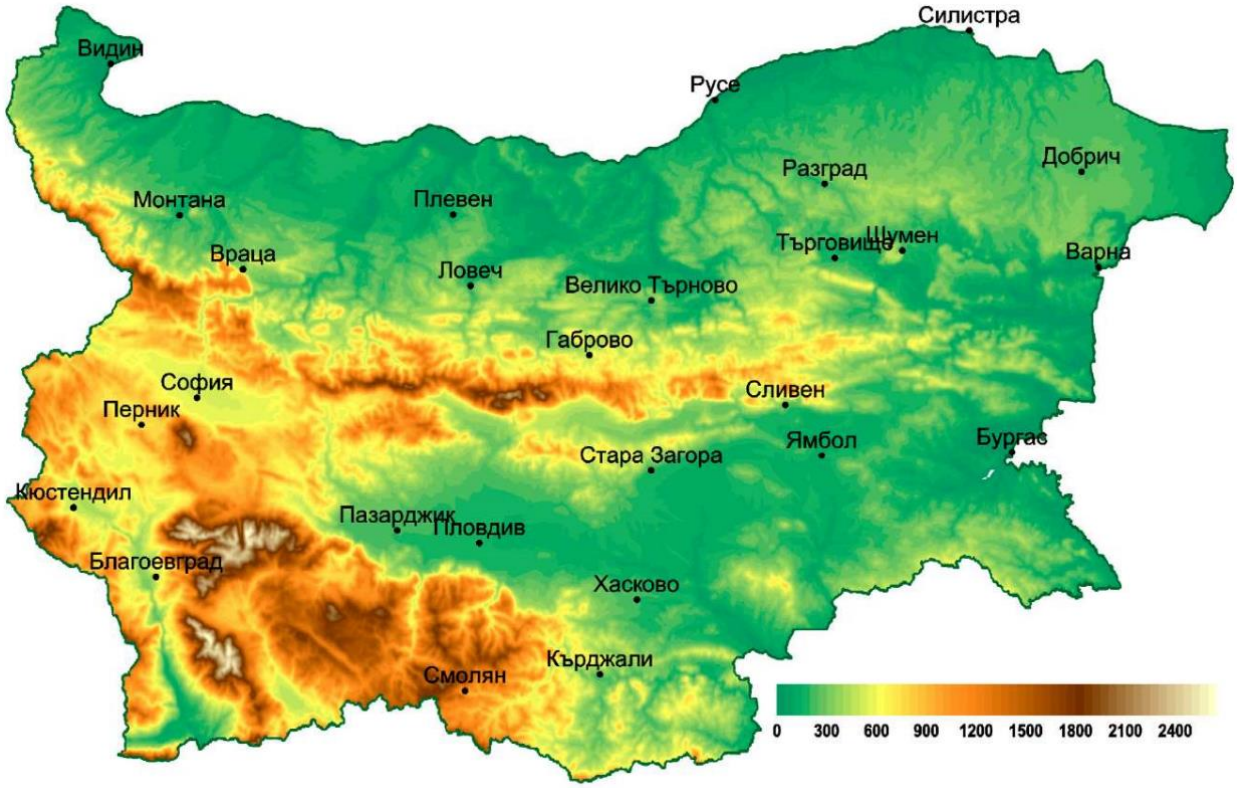

2.2. Геоложки строеж

В тектонско отношение територията на общината попада в обсега на северната (преходна) ивица на Предбалканската структурна зона, изградена от широки слабо изразени гънкови структури.

Град Нови пазар е разположен на границата между синклинала и Друмевската структура.

В геоложко отношение са представени кватернерни разновидности, отложени в долнокредитния седиментогенен комплекс. Кватернерът е представен главно от алувиални прахови, праховопесъчливи и песъчливи глини, глинести пясъци и заглинени чакъли, както и от алувиално-делувиални глини, покрити от техногенни насипи. Долната креда е представена от хотрински мергели, сиво-зеленикави на цвят, плътни, прослоени от глинести и варовити мергели, на места с дребен чакъл от варовик. В най-горната си част мергелите са силно изветрели, а в дълбочина са плътни и здрави.

Геоложкият строеж на района е твърде разнообразен. В основата си теренът е изграден от хорстови мергели и мергелни варовици, които изграждат околните височини и служат за подложка на алувиалните наслаги. В повечето случаи тези хорстови седименти играят ролята на водоупор. Там, където преобладава варовитата компонента, често се явяват пукнатинни извори, някои от които се изливат подпочвено и подхранват грунтовия поток в алувиалните наслаги.

Кватернерът е представен главно от алувиални наслаги и льос. Последният е деградиран, заглинен и покрива кредните седименти на околните височини и заравненост. Падналите върху льоса атмосферни валежи инфилтрират в дълбочина и подхранват отделни пукнатинни извори.

Алувият в заливната речна тераса е със средна мощност 7 м. и е представен от праховопесъчливи глини и заглинени чакъли. Последните имат средна мощност 1,5-2,0 м. Глинестата компонента в тях варира в широки граници. В тази чакълеста прослойка се акумулират подпочвени води и се формира грунтовия поток. Подхранването му става както от инфилтрирали атмосферни валежи и речни води, така също и от подпочвено изливащи се пукнатинни извори.

2.3. Климат

Климатът на община Нови пазар е умерено континентален. Основните фактори, обуславящи този тип климат, са разположението на областта в югоизточната част на Дунавската равнина и възможността за безпрепятствено нахлуване на северозападни, северни и североизточни въздушни маси. Средната продължителност на слънчевото греене е 2204 часа/год. и е по-голяма от тази за страната, благодарение на по-малката средна облачност.

Температурният режим на общината е типичен за умереноконтиненталния тип климат - с горещо лято и студена зима. Средномесечната температура на най-студения месец (януари) се колебае от -2,5 °C на юг до -1,0 °C на североизток. Средномесечната температура на най-

топлия месец (юли) е в границите на +21,0 °C +22,5 °C, като по този начин се оформя значителна годишна температурна амплитуда от 23-24 °C. Характерни за областта са късните пролетни и ранни есенни мразове, които могат да имат компрометиращо въздействие върху селскостопанските култури. Безмразовият период (брой дни със среднодневна температура над 0 °C) в областта е 335 дни, а периодът с активна вегетация (брой дни със среднодневна температура над 5°C) е 252 дни, което се приема за благоприятно по отношение на отглеждането на земеделски култури на открито. Континенталният характер на климата се потвърждава в температурно отношение и от значителното отклонение на средните месечни максимални и минимални температури, както и от абсолютните екстремални температури — от -30 °C до над +40 °C, оформящи абсолютна температурна амплитуда от над 70 °C.

Според класификационната схема на „Климатични райони на България и техния климат“, територията на община Нови пазар се намира в Европейско-континенталната климатична област, Умереноконтинентална климатична подобласт. Обхваща само един климатичен район, а именно: Среден климатичен район на Дунавската хълмиста равнина (100-450 м. н. в.). Откритостта на Дунавската хълмиста равнина от север създава условия за нахлуване на студени континентални въздушни маси. Поради тази причина зимата е доста студена, а лятото горещо.

Преобладаващите ветрове са с W, NW, NE посока, но се наблюдават и местни циркулационни системи. Средната януарска температура е около -2,1°C. Средният брой на дните с температура по-висока от 10°C е между 194 и 210. Пролетните мразове са чести. Прекратяват се едва към 20 април и носят значителни вреди на младите култури. Първите есенни мразове започват от 15 октомври. Дължината на вегетационния период е 6 - 7 месеца.

2.4. Водни ресурси

Община Нови пазар като територия попада в средната част на североизточна България. Нейният обхват и водните ресурси, разположени в него, се включват в два водни басейна съгласно делението на България, постановено в Закона за водите. Повърхностните и подземните води в североизточната и северната част от територия на общината се включват в Дунавски басейн към Басейнова дирекция „Дунавски район“ гр. Плевен. По-голямата територия, разположена в централната, южната, северната, западната и северозападната част на община Нови пазар, попада в обхвата на Черноморски басейн, контролиран от Басейнова дирекция „Черноморски район“, гр. Варна.

Съгласно делението на повърхностните води по поречия, реките, деретата, езерата, язовирите и водните течения попадат в различни поречия. Района, включен в Черноморски басейн, обхваща водни обекти основно попадащи в поречие Провадийска река. Техният оток е основно в посока на изток. В територията на община Нови пазар няма включени водни повърхностни тела към поречие р. Камчия.

Повърхностните водни обекти от територията на Дунавски район попадат в поречие Дунавски Добруджански реки. Посоката на отока им е основно на изток и на север.

В района на Черноморски басейн гътотата на хидрографската мрежа е сравнително по-голяма, а подземните води са разположени в различни водни тела и на различни нива. Докато в Дунавски басейн речната мрежа е по-бедна и на места водните течения се губят, особено в по северните участъци. Подземните водни тела са разположени в него на по-голяма дълбочина в хидрогеоложко отношение. Поради това районът разположен в Добруджански Дунавски реки на Дунавски басейн е с по-малък воден оток и по-беден на водни ресурси.

Докато района, попадащ в Черноморски басейн, е по-богат на водни ресурси и по-наситен в сравнение с Дунавския.

2.5. Почви

Съгласно почвеното делене и почвената карта на България общината попада в Шуменско-Варненския район на карбонатните черноземи от Дунавската хълмиста равнина. Почвообразуващи скали са льосът и терциерните седименти и значително по-малко кредитните скали.

Оценката на екологичните условия на земеделските земи се извършва въз основа на методика за бонитация на земите. Тази оценка представлява сравнителна оценка на екологичните условия (почвени, климатични и релефни), която отразява пригодността им за отглеждане на конкретни земеделски култури, т.е. природните продуктивни възможности на земите, изразени чрез количествени стойности. Установеното почвено разнообразие в община Нови пазар благоприятства интензивното земеделие и представлява ценен природен ресурс.

3. Социално-демографски характеристики

3.1. Демографски характеристики

Брой и динамика на населението на община Нови пазар

Данните от текущата демографска статистика показват, че в община Нови пазар към 2019 г. населението е 15 909 д., което е с 3,5% по-малко от броя на населението през 2015 г. - 16 478 д. Процесът на намаляване на броя на населението е устойчив и ясно проследим в данните и от последните преброявания.

Във всички населени места, включително и в гр. Нови пазар, числеността на населението бележи спад. Процесът на обезлюдяване, характерен и за страната като цяло, засяга община Нови пазар със същите темпове, които са характерни за преобладаващата част от селските общини в страната. Процесите на обезлюдяване на общината продължават и през последните 5 години (2015-2019 г.). Средногодишният прираст като абсолютен брой е -142 души, а като средногодишен темп е -0,9%. **Този темп е по-нисък от средния за област Шумен – (-0,5%) и по-нисък от средния за страната от -0,7% за същия изследван период.**

Община Нови пазар се състои от 16 населени места. С най-голям брой население е общинският център – гр. Нови пазар, който е и втори по големина град по население в областта.

Таблица 1. Население на територията на община Нови пазар

Населени места	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Ръст 19/15 г.
Община Нови пазар	**16 478**	**16 405**	**16 217**	**16 125**	**15 909**	**-3,5%**
с. Беджене	11	9	8	8	8	-27,3%
с. Войвода	416	410	417	409	410	-1,4%
с. Енево	399	377	371	371	363	-9,0%
с. Жилино	158	157	160	153	153	-3,2%
с. Зайчино ореше	183	184	184	175	166	-9,3%
с. Избул	271	284	278	281	280	3,3%
с. Мировци	375	380	375	376	379	1,1%
гр. Нови пазар	11 564	11 520	11 373	11 315	11 086	-4,1%
с. Памукчии	1 121	1 122	1 112	1 101	1 086	-3,1%
с. Писарево	41	38	38	42	44	7,3%
с. Правенци	287	300	300	317	333	16,0%
с. Преселка	199	197	194	196	185	-7,0%
с. Сечище	110	103	100	81	78	-29,1%
с. Стан	424	414	403	400	429	1,2%
с. Стоян Михайловски	822	816	812	813	825	0,4%
с. Тръница	97	94	92	87	84	-13,4%

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

По данни на НСИ, към 31.12.2019 г. община Нови пазар заема второ място по брой на населението в област Шумен. Общият брой на средногодишното население в общината за 2019 г. възлиза на 16 017 д. (9,3% от населението в област Шумен, което е 172 309 д. за 2019г.)

По населени места, териториалното разпределение на населението показва, че от общия му брой към 2019 г. в общинския център – **гр. Нови пазар е съсредоточено 70% от населението.** Тази териториална структура показва типична градска община.

Гъстота на населението на община Нови пазар

Гъстотата на населението на община Нови пазар към 31.12.2019 г. е 50,1 души на кв. км, което е около средното за областта (50,8 души на кв. км.) и под това за страната – от 62,6 души на кв. км.

Основни демографски процеси в община Нови пазар

Изследваните основни демографски процеси са естествено и механично движение (прираст) на населението с оглед на важността им за определяне на демографското развитие в общината.

Обобщени данни са представени таблично по-долу:

Таблица 2. Основни демографски процеси в община Нови пазар

Основни демографски показатели	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Средногодишен брой на населението в област Шумен (общо)	**176 323**	**175 098**	**173 721**	**172 661**	**172 309**
Средногодишен брой на населението в община Нови пазар (общо)	**16 525**	**16 442**	**16 311**	**16 171**	**16 017**
Родени (брой)	151	160	153	148	126
Умрели (брой)	272	259	308	267	276
Естествен прираст (брой)	-121	-99	-155	-119	-150
Заселени (брой)	472	369	462	434	452
Изселени (брой)	444	343	495	407	518
Механичен прираст (брой)	28	26	-33	27	-66

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Естественият прираст на населението е резултативна величина от раждаемостта и смъртността на населението.

Състоянието на *раждаемостта* е един от индикаторите за демографската характеристика на населените места и териториалните единици. Демографските данни на НСИ за периода 2015-2019 г. показват, че в община Нови пазар средногодишният брой на родените е 148 д. Най-висок е броят на ражданията през 2016 г. (160 случая), а най-нисък в 2019 г. - 126 случая.

През 2019 г. коефициентът на раждаемост средно за общината е 7,9‰ и е по-нисък от съответния за 2015 г. (9,1‰).

Смъртността (съответно коефициентът на смъртност) на населението бележи тенденция на увеличение. За анализирания период броят на умрелите лица се запазва с високи стойности - в рамките на 276 д. средногодишно. Това формира и високо ниво на коефициента на смъртност. През 2019 г. броят на умрелите в общината е 276 д. и е по-висок от този през 2015 г. (272 д.). Коефициентът на смъртност за 2019 г. е 17,2‰ и е по-висок от този за 2015 г. – 16,5‰.

Естественият прираст на населението (като абсолютен брой) средно за общината е отрицателен. Средногодишният брой на естествен прираст за периода 2015-2019 г. е отрицателен (-129). В началото на изследвания период през 2015 г. коефициентът за естествен прираст е (-7,3‰), при (-9,4‰) през 2019 г.

Механичното движение на населението в община Нови пазар показва, че през анализирания период (2015-2019 г.) се наблюдават волатилни различия в броя на изселените и заселените. Средногодишно за посочения период от общината са се изселвали по 441 д., а са се заселвали по 438 д. Така се формира отрицателен механичен прираст - средногодишно по (-4) д. Същият, в комбинация с високите стойности на отрицателния естествен прираст, влияят населението на общината да намалява по брой.

Тенденцията в механичното движение на населението в община Нови пазар е към намаляване на стойностите на коефициентите на заселване, изселване и на механичен прираст.

На следната фигура е представена и графично динамиката в основните демографски процеси:

Фигура 2. Динамика в основните демографски процеси на община Нови пазар 2015-2019 г. в ‰

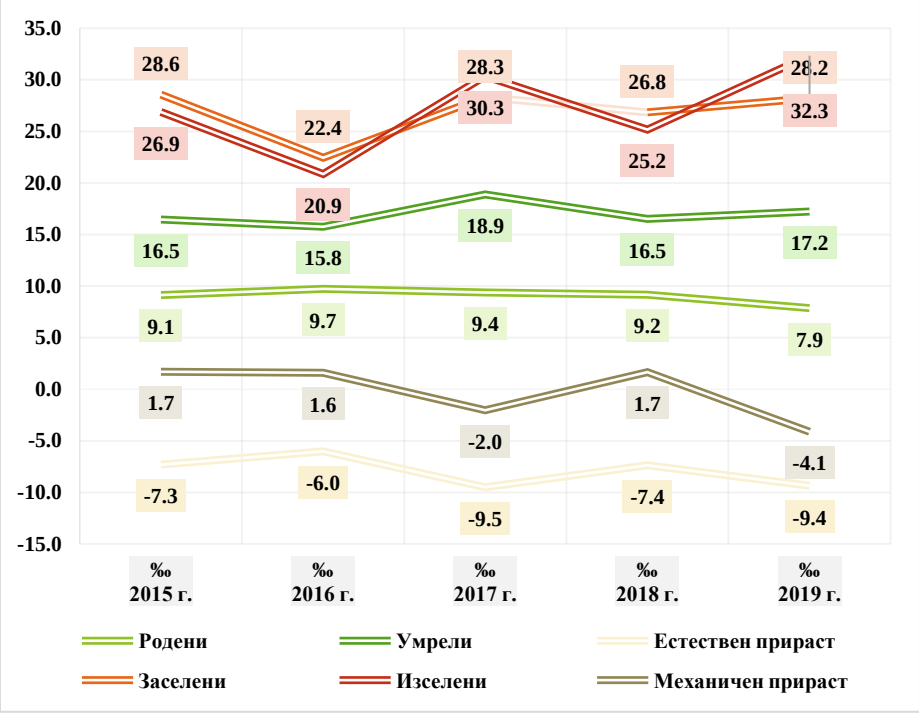

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Основни демографски структури в община Нови пазар

Половата структура на населението на община Нови пазар е с пропорции, които са характерни за страната и областта. От общия брой на населението към 2019 г. мъжете са 7 749 д. или 49% от общия брой на населението на общината, а жените 8 160 (51%). На 101 мъже се падат по 105 жени или броят на жените превъзхожда този на мъжете.

Фигура 3. Полова структура на община Нови пазар за 2019 г. (в %)

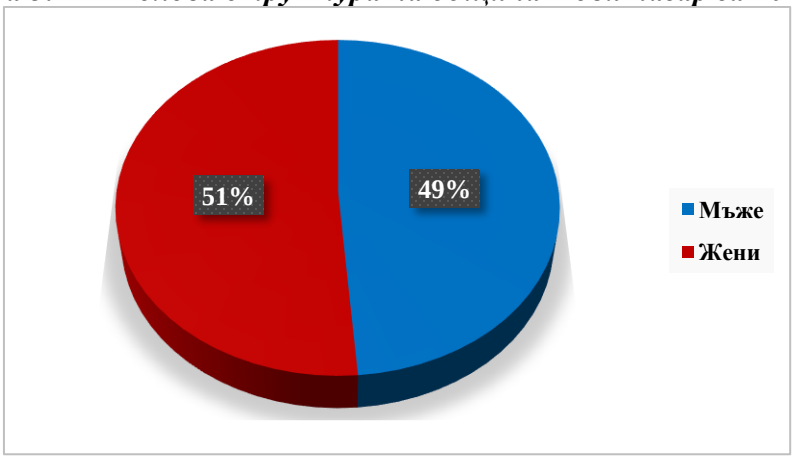

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Данните от текущата демографска статистика на НСИ сочат, че община Нови пазар е с проблемна възрастова структура на населението. Стандартните възрастови групи (под трудоспособна, трудоспособна и над трудоспособна възраст) имат отношение както към фактическото състояние, така и към прогнозите за броя на активното население, в т.ч. и на броя на заетите лица и др., т.е. на трудовия потенциал на общината. През 2019 г. населението в под трудоспособна възраст е около 15% от населението на община Нови пазар. Възрастните над трудоспособна възраст са 26%. Около 59% е делът на хората в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Таблица 3. Население по възрастови групи в община Нови пазар

Година/Показател	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Общо	**16 478**	**16 405**	**16 217**	**16 125**	**15 909**
Под трудоспособна възраст	2 751	2 739	2 688	2 654	2 536
В трудоспособна възраст	9 747	9 693	9 547	9 454	9 381
Над трудоспособна възраст	3 980	3 973	3 982	4 017	3 992

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Данните от таблицата показват, че по отношение на възрастовата структура на населението през периода 2015-2019 г. се наблюдава следната тенденция: Населението намалява и в трите възрастови групи, с най-голяма степен за трудоспособната възраст с 8% за 2019 г. спрямо 2015 г. „Картината“ се покрива с тази средна за страната, характеризираща се с намаляване на населението и в трите възрастови групи и нарастване само на относителния дял на населението в над трудоспособна възраст.

Фигура 4. Възрастова структура на населението в община Нови пазар към 2019 г.

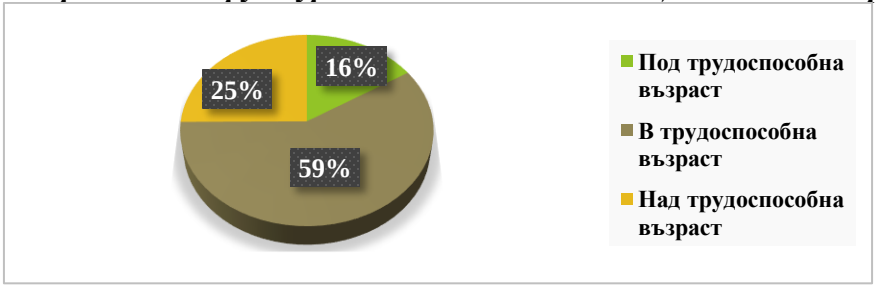

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Процесът на остаряване се изразява във високият дял на възрастното население - всеки четвърти е над 65 години. Полово-възрастова структура е представена по-долу. Въздействието на застаряването на населението в общината ще бъде от голямо значение през следващите десетилетия за нейното развитие. Трайно ниската раждаемост и по-високата средна продължителност на живота променят формата на възрастовата пирамида, а най-важната промяна вероятно ще бъде отчетливият преход към структура на много по-възрастно население. В резултат, делът на лицата в трудоспособна възраст намалява, а относителният брой на пенсионерите се увеличава. През следващите десетилетия делът на възрастните хора в общото население ще се увеличи значително, тъй като по-голямата част от поколението от следвоенния бум на раждаемостта достига пенсионна възраст. Това от своя страна ще доведе до увеличаване на тежестта за лицата в трудоспособна възраст, които трябва да осигуряват средства за социалните разходи за редица услуги, свързани със застаряващото население.

Фигура 5. Полово-възрастова структура на община Нови пазар за 2019 г. (в брой)

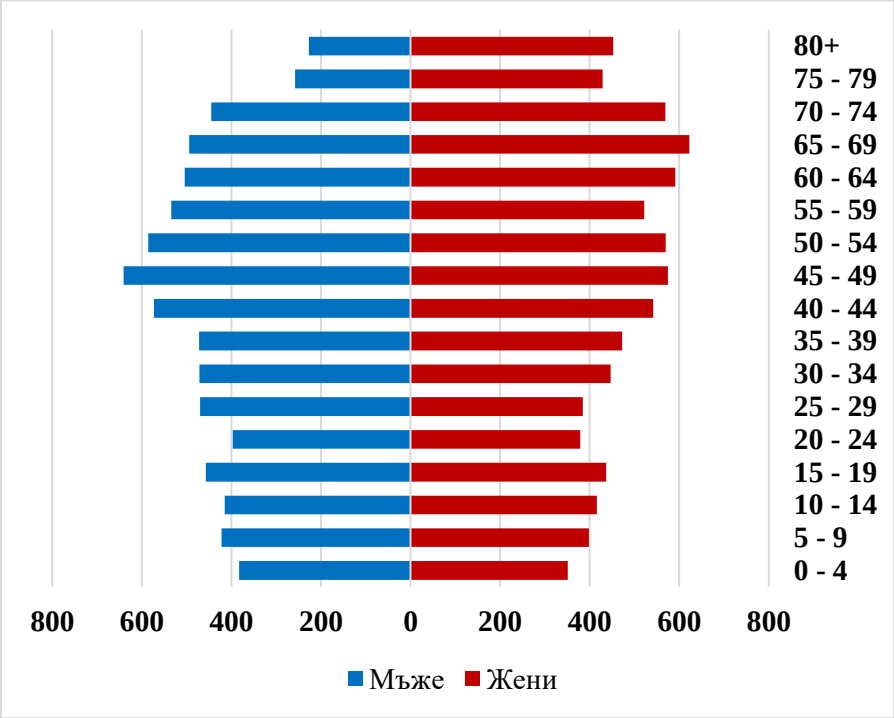

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

3.2. Доходи, заетост и безработица в община Нови пазар

Показателите за заетостта и безработицата са важни индикатори за икономическото развитие, тъй като човешкият фактор е свързващо звено между останалите фактори на производството и от него зависи тяхното пълноценно използване. Тенденциите в изменението на коефициентите на заетост и безработица сменят посоката на своето развитие в зависимост от икономическите цикли, тъй като при криза започва процес на свиване на производството и освобождаване на персонал, поради намаленото вътрешно и външно търсене на произвежданите стоки и услуги.

Икономически активното население по същество определя параметрите на работната сила. В тази категория от населението попадат лицата във възрастовата група от 15 до 64 годишна възраст. По последни актуални данни на ДБТ Нови пазар от 2020 г. общият брой на икономически активното население в община Нови пазар е 6 894 д. *Коефициентът на икономическа активност* представлява съотношението между броя на икономически активното население към населението във възрастовата група 15-64 навършени години (трудоспособна възраст). Към 2018 г. този коефициент е 71%, по-нисък от средния за областта от 73% и от този за страната от 71,5%.

Безработицата в община Нови пазар се очертава като един от основните социално-икономически решени проблеми в последните години. Равнището на безработица (съотношението между броя на безработните лица и икономически активното население) в общината през 2015 г. е 19,1% - близко, но под средното за област Шумен (19,7%) и средното за страната (9,1%). Към 2018 г. равнището на безработица намалява с една втора от това през 2015 г. и достига 10,2%. Данните показват, че след 2015 г. броят на регистрираните безработни лица и съответно равнището на безработица (в %) в общината намаляват с около 3% годишно и достига изключително ниски нива.

Заетите лица, които работят на територията на община Нови пазар през 2018 г. в нефинансовите предприятия, са 2 585 д. Разпределението на заетите по сектори показва, че най-висок е делът на заетите във вторичния сектор на икономиката.

Коефициентът на заетост се измерва в проценти (%) и показва какъв е делът на заетите лица от населението в същата възраст. По собствени изчисления за 2018 г. този коефициент за община Нови пазар е 63,8% (при среден за областта 64,6% и за страната - 67,7%). Коефициентът на заетост е един от индикаторите за степента на използване на населението като трудов ресурс и може да се направи извод, че той достига много добри нива през 2018 г.

Средната работна заплата на наетите нараства за изследваният период 2014-2018 г. в общината сравнително плавно, като средната стойност е 8% годишно, по-ниско от нарастването на заплатата в областта от средно 8,5% годишно и от средното за страната от 9% годишно.

Динамиката по основните показатели за пазара на труда за общината, областта и страната е представена на следната фигура.

Фигура 6. Основни показатели на пазара на труда

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Производителността на труда е един от компонентите на конкурентоспособността, който за наличните данни на ниво община може да се определи чрез съотношението между произведената продукция и броя на заетите в съответния сектор.

Данните за общината показват, че като цяло производителността на труда в местната икономика се увеличава и през 2018 г. един зает средно произвежда продукция за 59,3 хил. лв., което е с 14,8 хил. лв. повече от 2014 година. По този показател за 2018 г. общината все още не достига средното за областта и за страната.

Фигура 7. Произведена продукция (в хил. лв.) на 1 зает в периода 2014-2018 г.

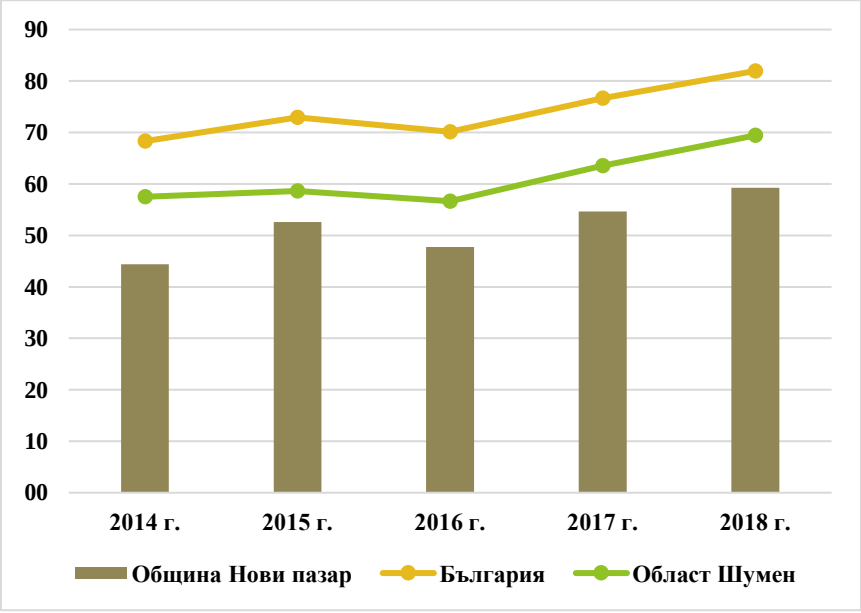

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

Важен резерв на работната сила са ***икономически неактивните лица***. Това са хората, които по различни причини не работят - учащи, инвалиди, пенсионери, лица ангажирани само с домашни или семейни задължения и др. Към 2011 г. броят им е значителен – 4 347 д. (39%).

Основните причини за неактивност са липсата на работни места, подходящи за образователното и квалификационното равнище, липсата на квалификация, умения или трудов опит на неактивните лица и др.

През периода 2014-2019 г. са реализирани няколко инициативи за създаване на временна заетост и намаляване на безработицата, като анализът показва, че средно над 40% от разкритите работни места са в следствие на програми за подпомагане в общината. Обобщена информация за 2020 г. е представена както следва:

- НП „Помощ за пенсиониране“;
- НП „Активиране на неактивни лица“;
- НП „Заетост и обучение на хора с трайни увреждания“;
- Програма „Старт на кариерата“;
- Регионална програма за заетост;
- Програма за обучение и заетост на продължително безработни лица.

По данни на ДБТ-Нови пазар на територията на община Нови пазар за периода 2014-2019 година броят безработни лица, преминали обучение, е 496, а броят заети лица, възползвали се от мерки за повишаване на професионалната квалификация и преквалификация, вкл. по ОП РЧР, е общо 34 д.

На областно ниво всяка година от НСИ се прави изследване за проследяване на ***индикаторите за бедност и социално включване***, които са част от общите показатели на Европейската общност за проследяване напредъка на страните в борбата с бедността и социалната изолация. Основен източник на статистически данни за пресмятане на общите индикатори е ежегодно провежданото Наблюдение на доходите и условията на живот от НСИ.

През 2019 г. линията на бедност в област Шумен е 345,92 лв. средномесечно на лице от домакинство, при 413,04 лв. за страната. При този размер на линията, под прага на бедност са били 39,8 хил. лица, или 23,1% от населението в областта, при 22,6% за страната. С най-висок относителен дял на бедните сред 28-те области в страната са областите Сливен - 30,1%, Кюстендил - 28,8%, Враца - 27,7% и Ямбол - 27,4%.

Ако разгледаме равнището на бедност по пол, относителният дял на бедните мъже в областта е 22,6%, а на бедните жени - 23,6%. В осем области относителният дял на бедните мъже е по-голям от този при жените. От тях с най-голяма разлика (7,7%) е област Силистра.

Таблица 4. Основни индикатори за бедност в област Шумен

Основни индикатори	2015	2016	2017	2018	2019
Линия на бедност - средномесечен размер - лв.	283,0	271,7	296,6	267,2	345,9
Относителен дял на бедните - % от населението	30,6	20,7	25,8	23,8	23,1
Относителен дял на бедните преди получаването на социалните трансфери, с включени пенсии - % от населението	38,0	29,7	33,5	34,2	33,5

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

В сравнение с 2018 г. размерът на линията на бедност нараства с 29,5%, а относителният дял на бедното население намалява с 0,7 процентни пункта.

Системата за социална защита има съществено значение за редуциране на бедността. Данните от изследването през 2019 г. показват, че ако в доходите на домакинствата се включат доходите от пенсии, но се изключат останалите социални трансфери (обезщетения, социални и семейни помощи и добавки), равнището на бедност в област Шумен се повишава от 23,1 до 33,5%, или с 10,4 процентни пункта.

Основният фактор, увеличаващ риска за попадане в групата на бедните за преобладаващата част от населението, е тяхната икономическа активност и участието им на пазара на труда. За целия период на наблюдение относителният дял на бедните е най-висок сред безработните лица.

Образователното равнище, което до голяма степен определя достъпа до по-добро кариерно развитие и по-добре платена работа, оказва съществено влияние върху риска от бедност при заетите лица. Най-висок е относителният дял на работещите бедни с начално и без образование С нарастване на образователното равнище относителният дял на бедните сред работещите намалява.

Оценките на бедността в зависимост от типа на домакинството показват, че бедността е концентрирана сред едночленните домакинства с лице на възраст над 65 години, самотните родители с деца, както и сред домакинства с три и повече деца.

През 2019 г. най-висок размер на линията на бедност средномесечно на лице от домакинство има област София (столица) - 589 лв., с равнище на бедност 20,8%, а с най-нисък размер на линията на бедност е област Монтана - 268 лв., където равнището на бедност съответно е 23,1%. Област Шумен заема 20-то място по размер на линията на бедност средномесечно на лице.

При изчисляване на линията на бедност за всяка област е приложен същият метод, както при линията на бедност на национално ниво - 60% от средния общ разполагаем нетен доход на домакинствата в рамките на областта.

В общите показатели за оценка на бедността са включени и субективни **индикатори, свързани с материални лишения.** Те показват субективната оценка и личните нагласи на лицата и домакинствата относно възможностите за задоволяване на отделни нужди и потребности. За оценка на материалните лишения се използват девет въпроса, свързани с потреблението на конкретни стоки и услуги.

Най-голям брой лица в област Шумен изпитват ограничения по отношение на посрещането на неочаквани финансови разходи със собствени средства (43,4%). Успоредно с това 39,5% от лицата не могат да си позволят едноседмична почивка извън дома, а 33,3% имат затруднения при плащането навреме на разходите, свързани с жилището. Консумация на месо,

пиле или риба (или вегетарианския им еквивалент) всеки втори ден не могат да си позволят 28,1%, а 21,3% от лицата се ограничават по отношение на отоплението на жилището поради недостиг на средства. Успоредно с това 7,7% от лицата не могат да си позволят автоматична перална машина, 3,8% - цветен телевизор.

В област Шумен през 2019 г. 18,5% от населението живее с материални лишения (ограничения в 4 от изследваните 9 показателя), при 19,9% средно за страната. В седем области процентът е по-нисък от този в област Шумен.

Във връзка с поставените цели по ключови области в стратегията „Европа 2020“ от изследването на доходите и условията на живот (EU-SILC) се изчислява **комбиниран показател** за регулярен мониторинг на напредъка на страните при изпълнение на националните подцели. Показателят включва лица, живеещи в риск от бедност, с материални лишения и в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност.

Комбинирането на трите показателя показва, че през 2019 г. 30,9% от населението в област Шумен (32,5% за страната) са били в риск от бедност и социално изключване.

4. Икономически характеристики

4.1 Основни показатели на нефинансовите предприятия

В икономическия профил на община Нови пазар водещо място заема вторичният - индустриален сектор, което е характерно за община с преобладаващо градско население. Общината е важен икономически център в област Шумен с утвърдени промишлени традиции и потенциал за ново развитие.

Отрасловата характеристика на икономиката на община Нови пазар се доминира от дейностите, свързани с химическата промишленост и селското стопанство.

Основният икономически потенциал е съсредоточен в гр. Нови пазар. Това определя и концентрирането на по-голяма част от трудовия ресурс в града и по-високите нива на заетост. В Нови пазар работят редица добре развити и разнообразни компании, които имат успешни партньорства с международни фирми за инвестиции, производство и продажби.

Първичният сектор („Селско стопанство“) има третостепенни функции в икономическото развитие на общината.

Третичният сектор („Услуги“) е съвкупността от отрасли и дейности с голямо социално значение. В него се извършват услуги, задоволяващи потребностите на хората. Отраслите от третичния сектор създават голям брой работни места и този сектор е втори по значимост за общинската икономика.

Таблица 5. Секторна характеристика на общинската икономика към 2018 г. по основни икономически показатели

Икономически дейности (A21)	Предприятия	Заети лица	Произведена продукция	Нетни приходи от продажби	ДМА
	Брой		Хил. лв.		
ОБЩО:	**596**	**2 585**	**153 201**	**187 789**	**126 523**
Селско, горско и рибно стопанство	105	356	32 559	38 209	42 039
Добивна промишленост	..	..	..	..	..
Преработваща промишленост	54	1 098	77 717	75 112	49 062
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..	..
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	..	..	..	..	..
Строителство	13	132	11 108	11 591	2 867
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	217	518	8 420	38 435	6 644
Транспорт, складиране и пощи	39	153	16 403	16 799	6 753
Хотелиерство и ресторантьорство	29	75	684	1 213	130
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	7	10	219	219	..
Операции с недвижими имоти	18	36	2 529	2 432	17 061
Професионални дейности и научни изследвания	29	44	1 053	1 248	261
Административни и спомагателни дейности	13	64	978	975	865
Образование	4	6	91	92	10
Хуманно здравеопазване и социална работа	28	46	1 031	1 041	503
Култура, спорт и развлечения	3	..	42	46	..
Други дейности	33	36	255	278	18

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Посочените данни за общата икономическа характеристика на община Нови пазар дават основание икономическият й профил да бъде определен като промишлен. Водещо място в икономиката традиционно има преработващата промишленост, в т.ч. химическата (стъкларската и керамична промишленост); следвана от селското стопанство, транспорта и строителството.

Първичния сектор дава 18% от предприятията, 21% от произведената продукция, 20% от нетните приходи за продажби, както и около 14% от заетите лица и 33% от дълготрайните материални активи.

Вторичният сектор дава 12% от предприятията, 58% от произведената продукция, 46% от нетните приходи за продажби, както и около 48% от заетите лица и 41% от дълготрайните материални активи.

Третичният сектор дава 70% от предприятията, 21% от произведената продукция, 33% от нетните приходи за продажби, както и около 38% от заетите лица и 25% от дълготрайните материални активи.

Община Нови пазар е втората по големина и значимост община в икономиката на област Шумен. При сравнение на основните икономически показатели на общината с тези на областта може да се направи извод, че развитието на икономиката в общината играе второстепенна роля в това на областта с обем между 5-8% от основните икономически показатели.

Фигура 8. Дял от областната икономика в %

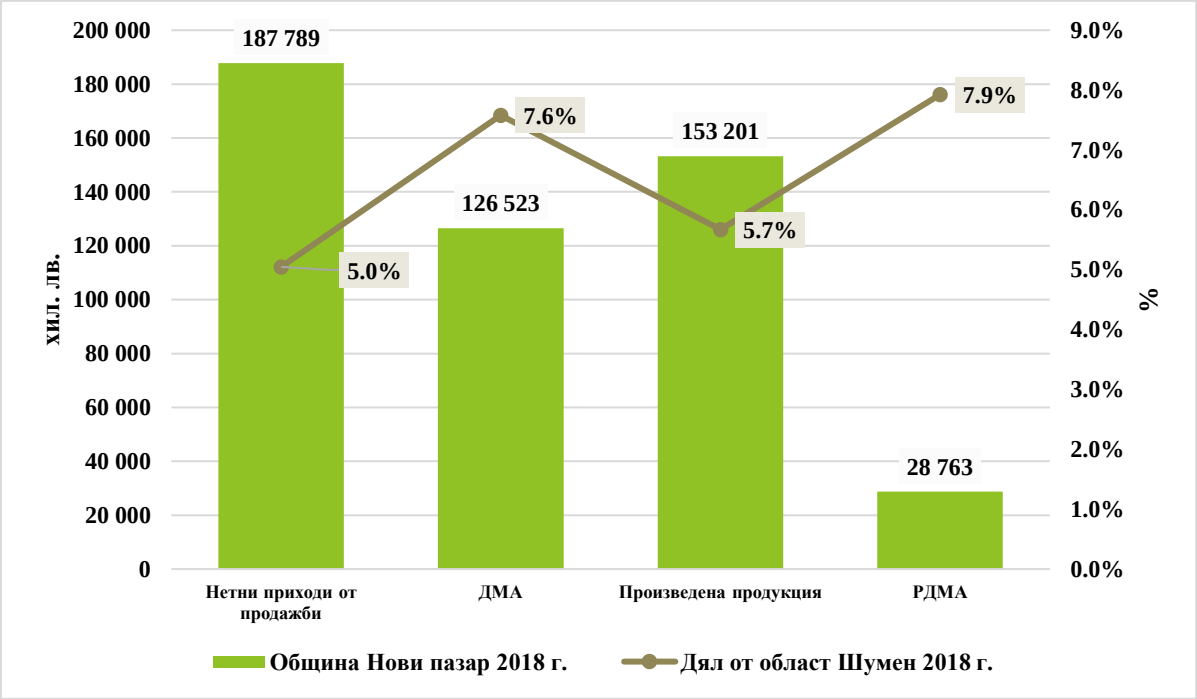

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

С оглед на по-задълбочено проследяване на икономическото развитие е направен анализ и на динамиката за основните икономически показатели, като данни са представени по-долу.

Таблица 6. Динамика в основните икономически показатели в община Нови пазар за периода 2014-2018 г.

Основни икономически показатели	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	Изменение 18/14 г. Δ
Предприятия (брой)	537	562	577	595	596	11,0%
Заети лица (брой)	2 517	2 600	2 565	2 719	2 585	2,7%
Нетни приходи от продажби (хил. лв.)	144 842	168 491	156 962	176 638	187 789	29,7%
ДМА (хил. лв.)	105 701	114 609	130 667	124 725	126 523	19,7%
Произведена продукция (хил. лв.)	111 737	136 793	122 440	148 629	153 201	37,1%
Разходи за ДМА (хил. лв.)	29 743	47 446	33 969	24 604	28 763	-3,3%
Чуждестранни преки инвестиции (хил. евро)	*Конф. данни*	13 534	24 286	27 189	25 836	-

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

В обобщение може да се направи извод, че по-голямата част от показателите показват икономически растеж за периода 2015-2018. Той е онагледен от нарастване на стойностите на нетните приходи от продажби, произведената продукция, дълготрайните материални активи и чуждестранните преки инвестиции. Броят на предприятията и съответно заетите лица относително се запазват, което показва пък, че предприятията са предприели стъпки към технологична модернизация и за тях е необходим по-малък човешки ресурс.

На територията на общината се наблюдават различни видове по големина предприятия, като най-голям брой са тези до 9 заети средно списъчен брой и малки от 10 до 49 заети лица предприятия. Големите и средни предприятия заемат едва 1,2% от общия брой на предприятията.

Таблица 7. Брой микро, малки, средни и големи предприятия

Вид предприятия	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Общо	**537**	**562**	**577**	**595**	**596**
Микро до 9 заети	503	524	538	553	560
Малки от 10 до 49	27	29	31	34	29
Средни от 50 до 249	..	..	..	..	..
Големи над 250	..	..	..	..	..

„..“ Конфиденциални данни

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

С оглед на по-задълбочено сравнение на общинската икономика с тази на областно и национално ниво и като възможност за съпоставка са проследени и икономическите показатели ***на 1000 души население.***

Изводи за предприемаческата активност на населението ни дава показателя *брой на предприятията на 1000 д.*

Според официалните данни, през 2014 г. на 1000 човека от общината се падат по 32 предприятия. Вследствие на демографските процеси през 2018 г. показателят се покачва до 37 предприятия на 1000 д. По този показател общината е под средните нива за област Шумен и почти двойно под тези за страната.

Фигура 9. Брой на предприятия на 1000 д.

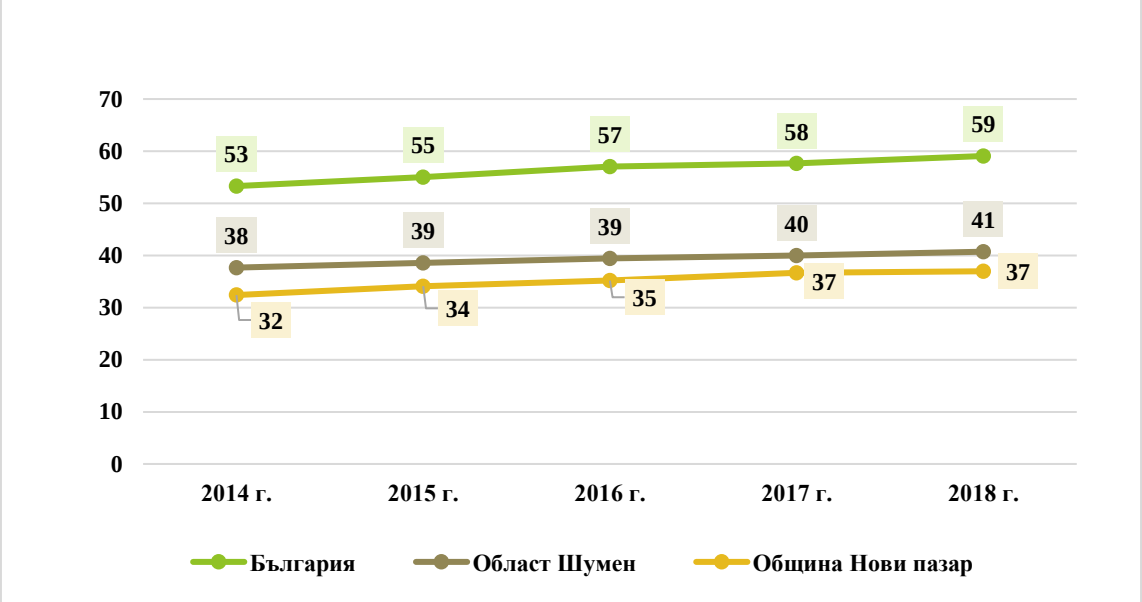

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

Основен показател за икономическото развитие е и произведената продукция на 1000 души.

Фигура 10. Произведената продукция в хил. лв. на 1000 д.

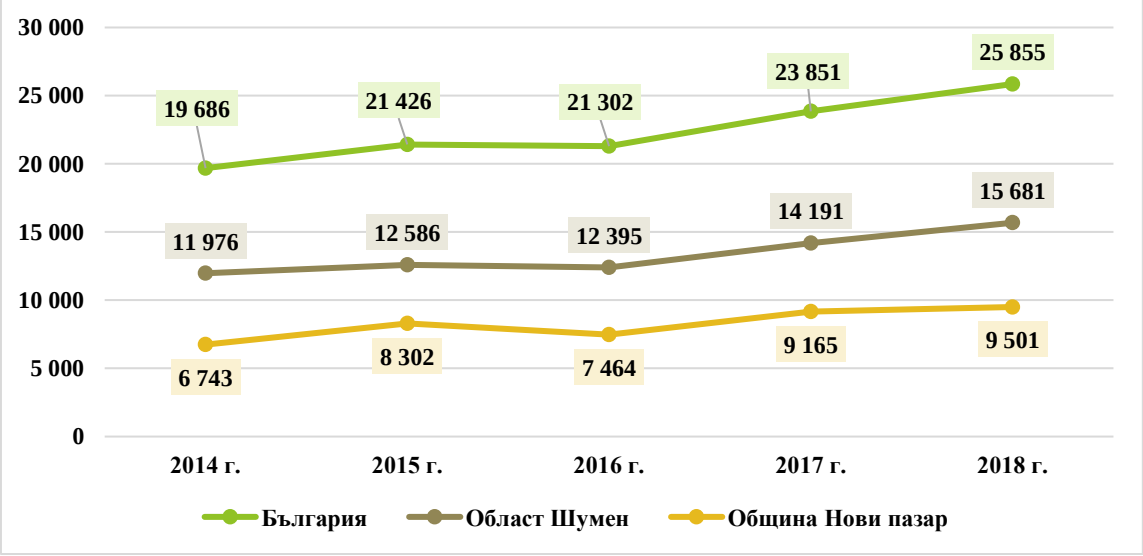

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

Наблюдава се положителна динамика, тъй като производството на 1000 души се увеличава за периода 2014-2018 г. с ръст от 50%, който е по-висок от този за областта и страната от 30-35%, като стойността на показателя е по-близо до средната за областта, но все още не се доближава до средната за страната. Това показва, че икономиката на община Нови пазар е с висока добавена стойност, което се обяснява и с индустриалния й профил.

Представа за секторната структура на общинския социално-икономически комплекс дават и данните за *нетните приходи от продажби* на предприятията от нефинансовия сектор. През 2018 г. техният размер възлиза на 187 млн. лв., което е близо 30% повече от размера им през 2014 г. (145 млн. лв.). Това показва позитивно развитие на икономиката. В структурата на приходите от продажби за 2018 г. отново водещо място има вторичният сектор - 46% от общия им обем. Третичният сектор се доближава до този показател и заема 33% дял от общия обем на приходите от продажби.

При съпоставката на показателя *нетни приходи от продажби на 1000 д.* отново се онагледява догонващото развитие на общинската икономика.

Фигура 11. Нетни приходи от продажби в хил. лв. на 1000 д.

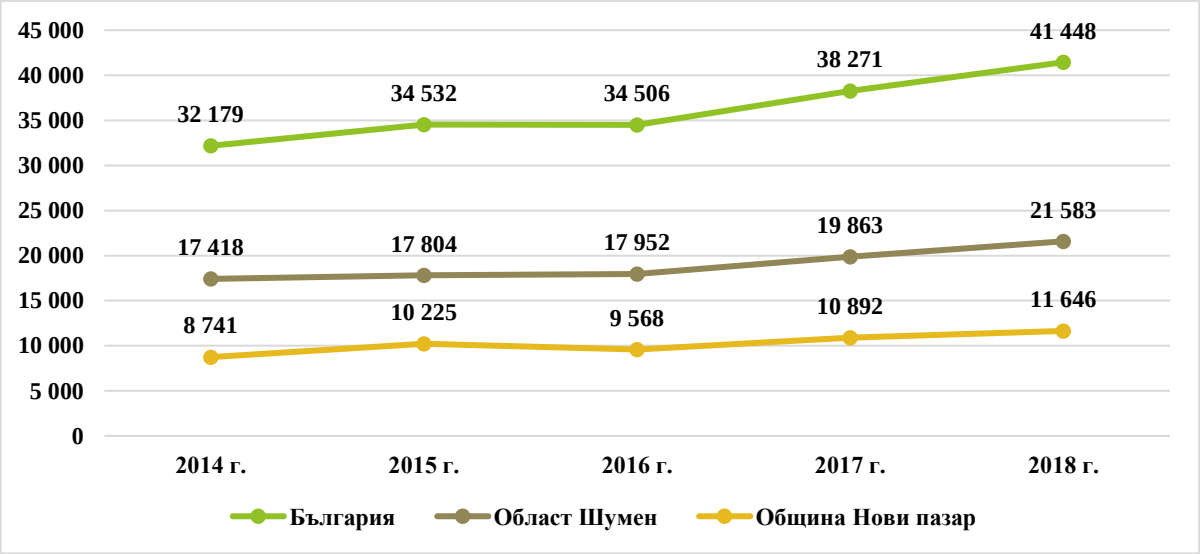

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

Представа за технологичното обновление на територията на общината дават данните за размера на дълготрайните материални активи (ДМА). Динамиката им показва относително нарастване след 2015 г. от близо 15 млн. лв., след което следва относително задържане на стойност между 125-130 млн. лв.

В съпоставката на показателя дълготрайни материални активи (ДМА) на 1000 д. се наблюдава подобно развитие като това на областта, но далеч по-ниско като стойности от страната.

Фигура 12. Дълготрайни материални активи (ДМА) на 1000 д. в хил. лв.

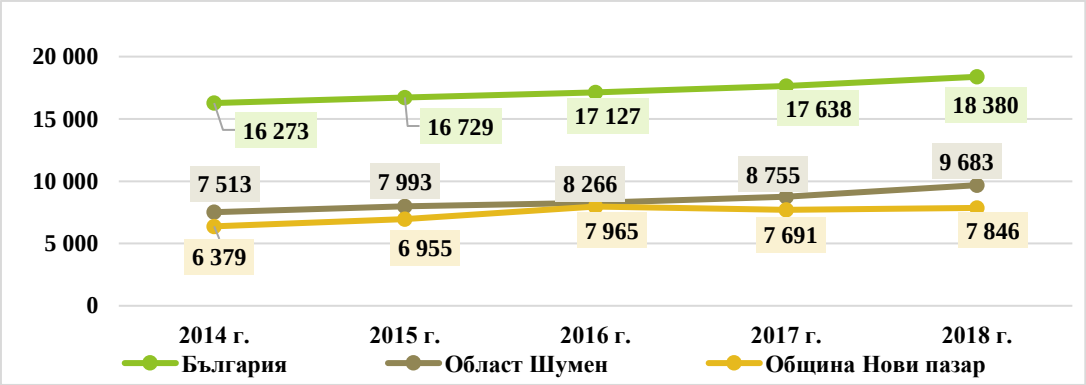

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

По отношение развитието на инвестиционната активност в общината определящи са показателите чуждестранни преки инвестиции (хил. евро) и разходи за ДМА (хил. лв.). За първият от тях данните за територията на общината показват, че общината е среден генератор на инвестиции в областта с около 20-25% за изследвания период, но темпът на нарастването им е по-значителен от този за страната и средния за областта. Инвестициите на човек са 2 пъти по-големи от средните за областта, но още в пъти по-малки от средните в страната.

Фигура 13. Чуждестранни преки инвестиции (в хил. евро) на 1000 души

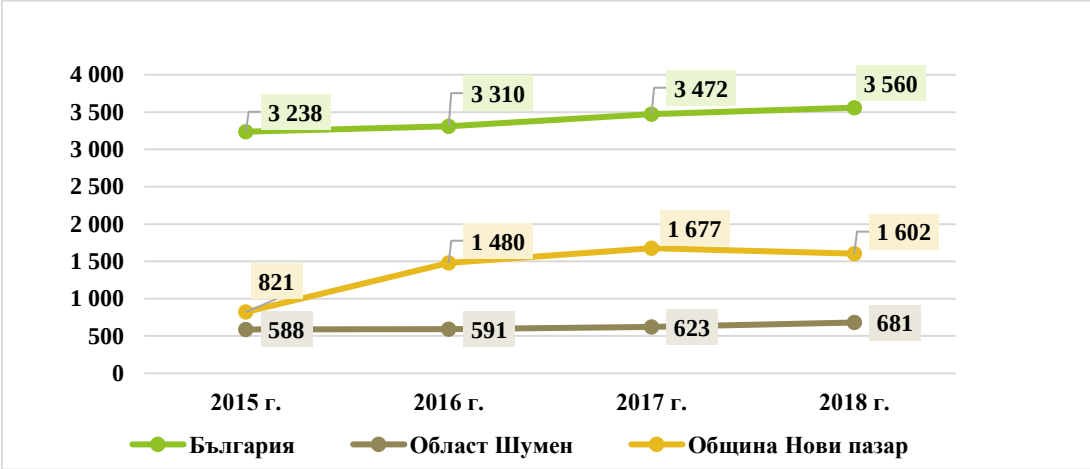

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

За втория показател - РДМА също се наблюдават колебания в периода 2014-2018 г. За съпоставка с областта и страната е използван показателя разходи за ДМА (хил. лв.) на 1000 души. РДМА на 1000 д. от населението на общината за 2018 г. се доближават и надминават в някои години средните стойности на областно ниво, но все още с изключение на 2015 г. са далеч по-ниски от средните са страната. Това се дължи на факта, че в последните години местният бизнес отделя значителни финансови ресурси за инвестиции за подобряване на съществуващите и/или създаване на нови производствени мощности, както и на намаляване на броя на населението.

Фигура 14. Разходи за ДМА (хил. лв.) на 1000 души

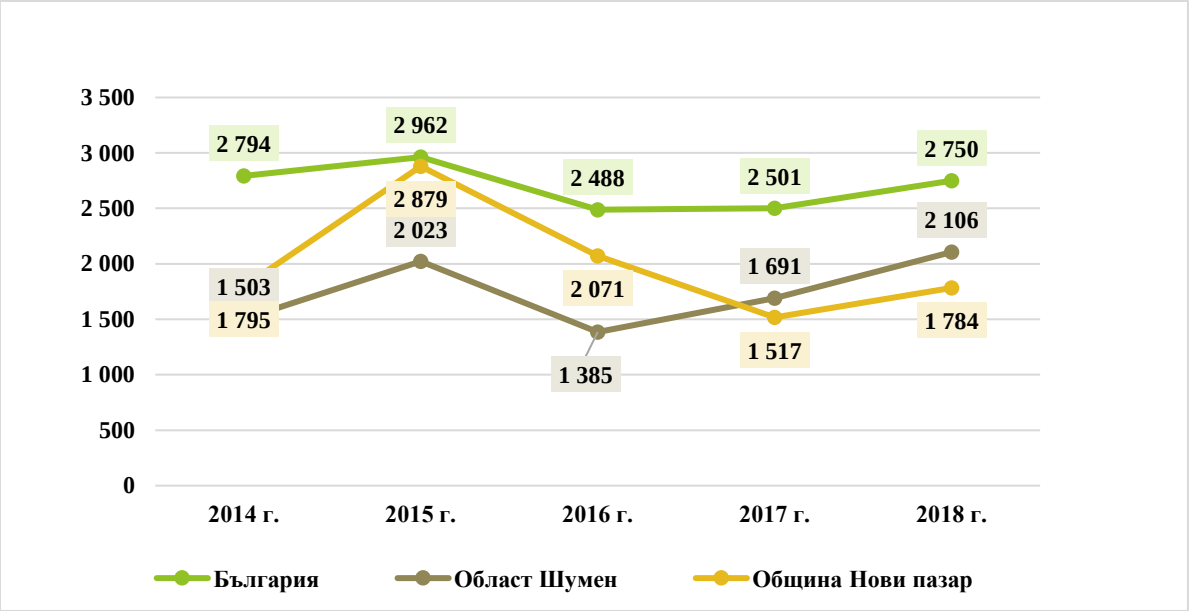

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

4.2 Секторна икономическа характеристика на община Нови пазар

В общината като основен икономически двигател се определя индустрията, следвана от сектора на услугите, а аграрният сектор е също с голямо значение и в някои от показателите заема второ място, както е представено на фигурата по-долу:

Фигура 15. Дял на приноса на икономическите сектори в общинската икономика по избрани показатели за 2018 г.

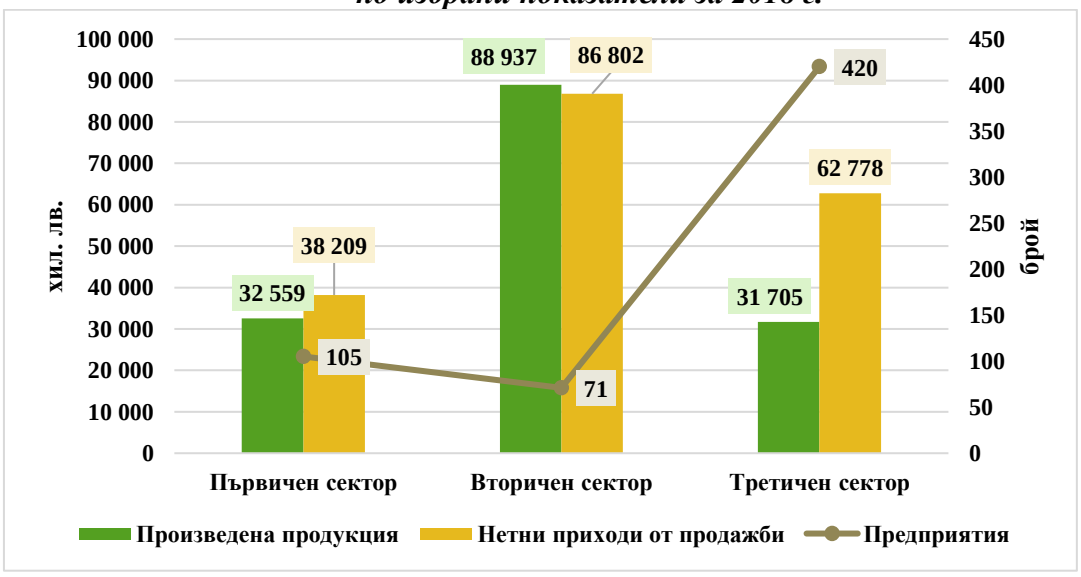

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

От представените данни се наблюдава превъзходство на третичния сектор при броя на предприятията, което се обяснява и с това че в сектора на услугите е по-лесно да се стартира самостоятелен бизнес, тъй като е необходим предимно човешки ресурс за осъществяване на дейността, докато в промишлеността са необходими значителни инвестиции в ДМА и оптимизиране на останалите разходи за персонал и други.

4.3 Състояние на основните икономически сектори

Първичен сектор

В първичния икономически сектор се включва добиването на суровини за преработване, като добиване на полезни изкопаеми, земеделие, дърводобив, лов и риболов, солодобив.

Селско стопанство

Земеделските територии обхващат 73,3% от територията на общината, а горските територии са 19,8%. По данни на НСИ за 2018 г. в сектора работят 105 предприятия, които са произвели продукция за 32,5 млн. лв. Това представлява 21% от произведеното в общината. Секторът допринася с 20% (38 209 хил. лв.) от нетните приходи от продажби и 14% (356 бр.) от заетите лица. Представените данни определят значителната роля на сектора в общинската икономика.

Динамика на регистрираните земеделски стопанства в община Нови пазар в периода 2014-2016 – 2018-2019 г. е представено по-долу:

Таблица 8. Справка за регистрирани земеделски стопани

Стопанска година	2015	2016	2017	2018	2019
Общ брой земеделски стопани, обработващи площи и отглеждащи животни	402	386	386	364	351
Площ на обработваемата земя (дка)	143 719	135 448	138 916	142 164	139 290

Източник: Областна служба „Земеделие“ - гр. Шумен

Данните представят намаление на обработваната площ и намаление на броя на регистрираните земеделски стопани за 2019 г., което говори за окрупняване на земите и създаване на по-големи стопанства. Окрупняването на земеделските стопанства и използването им под формата на аренда от малко на брой производители (в съчетание с висококачествената техника) изземва икономическата база за функциониране и развитие на населените места, което увеличава безработицата, особено сред нискоквалифицираната част от населението в общината.

Таблица 9. Размер на засети площи с основни земеделски култури в община Нови пазар за периода 2014-2019 г. в дка

Основни култури/година	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Пшеница	55 200	58 600	52 100	62 100	57 500
Ечемик	4 800	6 100	4 500	1 200	3 700
Тритикале	625	625	1 900	2 300	1 140
Маслодаен слънчоглед	29 700	28 500	39 200	35 500	41 500
Царевица за зърно	29 500	18 100	21 300	22 800	23 200
Маслодайна рапица	11 400	11 400	7 714	5 340	2 700
Лозя - винени	2 200	2 200	2 200	2 200	2 200
Люцерна стара	2 300	2 300	2 300	2 300	2 300
Лавандула	690	690	690	690	1 033
Орехи	508	475	475	475	475
Сливи	580	430	430	430	300
Череши	750	480	480	480	480

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ - гр. Шумен

Данните показват, че специализацията на общината в растениевъдството е свързана с отглеждане на зърнено-хлебни, зърнено-фуражни и технически култури. Размерът на площите засети със зърнено-хлебни култури (пшеница) бележи нарастване за последната стопанска година. От маслодайните култури, освен към маслодайния слънчоглед, определен интерес има и към маслодайната рапица. Рапицата обаче много изтощава почвите и може да се засява през 1-2 години, както е представено и от данните. В общината има частни животновъди, които отглеждат предимно едър рогат добитък. Те са обезпечени с фураж собствено производство, което намалява себестойността на животинската продукция и повишава качеството й.

Данни за броя на отглежданите животни са представени по-долу. От тях може да се направи извод, че като цяло намалява броят на отглежданите животни с изключение на броя на пчелните семейства, които нарастват.

Таблица 10. Справка за броя на животните в община Нови пазар за периода 2015-2019 г.

Показатели	Мярка	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Говеда	бр.	1 995	2 134	2 180	2 211	2 035
Биволи	бр.	9	8	8	8	8
Овце	бр.	6 249	4 934	5 080	5 165	3 800
Кози	бр.	2 189	1 955	1 860	1 670	1 670
Свине	бр.	175	172	0	0	0
Птици	бр.	15 281	14 560	14 350	14 100	14 050
Пчелни семейства	бр	5 634	6 891	6 860	6 880	6 632
Зайци		390	385	370	350	360

Забележка: Данните са актуални към 31.12. на съответната година.

Източник: Областна дирекция „Земеделие“- Шумен, 2020 г.

Задържащ фактор за повишаване на себестойността на произвежданата продукция, както подобреното качеството на растениевъдната и животновъдна продукция, е недостатъчната нова високоефективна техника. Задържащ елемент за развитието на

животновъдството са въведените високи санитарни норми. Не по-маловажен фактор са и недостатъчните инвестиции и липсата на възможност за рамкови договаряния на групи производители с преработващите предприятия.

Важна роля за стабилизиране на подотрасъла има развитието на животновъдство, базирано на местни породи, фуражи и пасища, развитие на фуражното растениевъдство, както и развитие на пчеларството, които да се оформят като суровинна база за местната преработваща хранително-вкусова промишленост.

Горско стопанство

В община Нови пазар горският фонд обхваща предимно североизточната й част и е разположен на 64 646 дка, което е 26% от цялата територия на общината. По-голямата част от горите са със стопанско значение, а горите със специално предназначение обхващат територия на север от града - местност „Станата“. На територията на община Нови пазар и съседни общини функционира Държавно горско стопанство „Нови пазар“, административна принадлежност на РУГ – Шумен. ДГС „Нови пазар“ попада в Мизийската горскорастителна област, подобласт на Шуменско-Провадийските плата и подобласт Лудогорие. Във вертикално отношение горските масиви са разположени в един пояс и един подпояс, а именно: М-I-Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори; М-I-2 – Подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори.

В горите и земите с основно дървопроизводителни и средообразуващи функции организацията на стопанисването е насочена преди всичко към разширеното възпроизводство на главния продукт – дървесината. Проектирани са подходящи залесявания, реконструкция на насажденията, сеч и други мероприятия, изцяло съобразени с екологичните условия на района. От горите на територията на общината се добива дървесина, която се продава на различни потребители. Развитието на дейностите, свързани с възпроизводството, ползването и опазването на горите, създава работни места за голяма част от населението на общината. С връщането на гори на техните собственици се осигурява допълнителен доход от развиване на дейност на базата на собствен ресурс и се увеличава интересът и разнообразието в използването на дървесината.

На територията на горския фонд ще се осъществяват и в бъдеще редица странични ползвания - паша на едър и дребен добитък, добив на сено от голите площи. Има добри условия за добив на билки, семена, горски плодове и гъби. Страничните горски ресурси се използват много под възможностите, които предлагат горите.

Вторичен сектор

Вторичният икономически сектор или индустриалният сектор, включва икономическите сектори, които създават завършен, използваем продукт: продукция и конструкция.

Вторичният сектор („Индустрия“) е най-силно развит в община Нови пазар. Данните за икономическите дейности от промишлеността са обединени от НСИ в периода 2014-2018 и затова фигурата по-долу представя общо промишлеността и строителството, което е част също от Вторичния сектор по приноси по основни икономически данни.

Фигура 16. Приноси във Вторичния икономически сектор по брой и заети лица в нефинансовите предприятия за 2018 г.

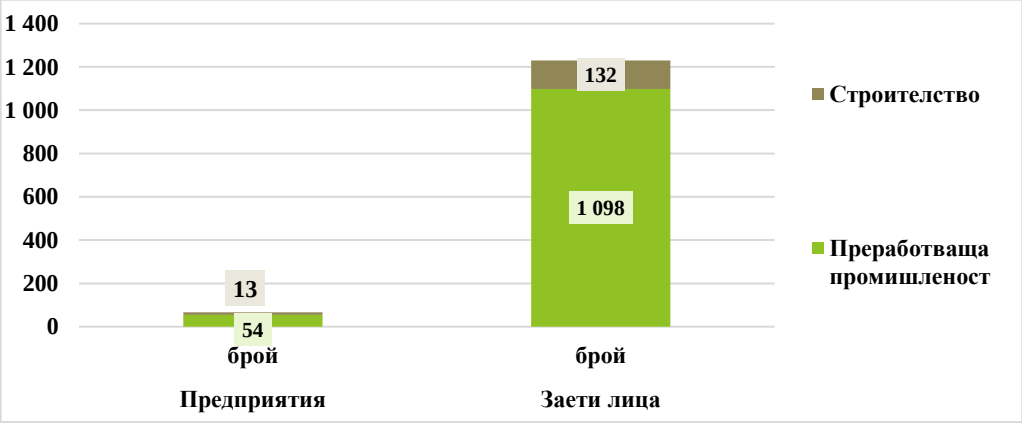

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

Фигура 17. Приноси във Вторичния икономически сектор по ДМА, Произведена продукция и Нетни приходи от продажби за 2018 г.

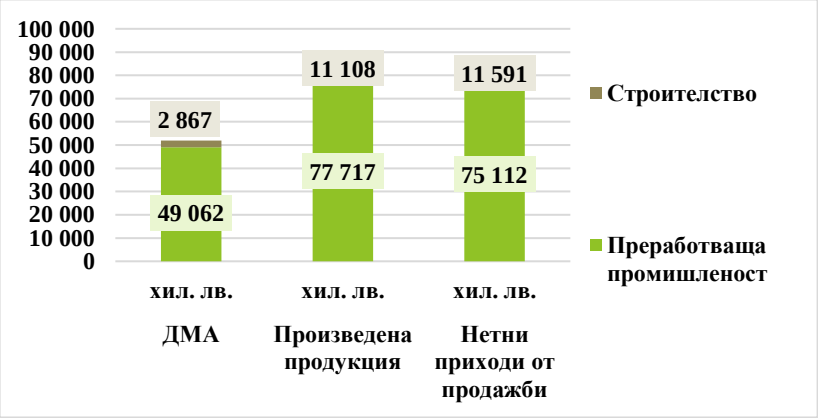

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

Динамиките в периода 2014-2018 г. за обединените стойности на преработващата промишленост и за строителството са представени по-долу.

Таблица 11. Динамика на преработващата промишленост в община Нови пазар в периода 2014-2018 г.

Показател / Година	Предприятия - брой	Произведена продукция – хил. лв.	Нетни приходи от продажби – хил. лв.	Заети лица - брой	ДМА – хил. лв.
2014 г.	50	51 788	53 068	1 024	54 391
2015 г.	51	59 261	61 105	1 046	50 330
2016 г.	54	63 251	61 079	1 073	60 864
2017 г.	51	79 816	70 340	1 160	52 229
2018 г.	54	77 717	75 112	1 098	49 062

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Данните представят подобни характеристики като в общото икономическо развитие, а именно: нарастване на произведената продукция, нетните приходи от продажби и запазване на предприятията и заетите лица.

Таблица 12. Динамика на строителството в община Нови пазар в периода 2014-2018 г.

Показател/ Година	Предприятия - брой	Произведена продукция – хил. лв.	Нетни приходи от продажби – хил. лв.	Заети лица - брой	ДМА – хил. лв.
2014 г.	10	11 707	11 724	113	1 233
2015 г.	12	27 191	26 187	129	2 624
2016 г.	10	6 792	6 413	128	2 796
2017 г.	17	10 877	10 670	149	2 318
2018 г.	13	11 108	11 591	132	2 867

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Данните представят колебания на показателите за сектора, като при някои показатели стойностите за 2014 г. са по-неблагоприятни от тези за 2018 г.

Третичен сектор

Третичният икономически сектор е съвкупността от отрасли и дейности с голямо социално значение. С най-голямо значение са отраслите: транспорт, търговия, туризъм, образование, наука, здравеопазване и други социални сфери, комуникации, съобщения.

Фигура 18. Произведена продукция по икономически дейности в икономическия сектор „Услуги“ за 2018 г.

Източник: По данни на НСИ, собствени изчисления

С най-голям дял се откроява търговията с 61%, следвана от транспорта с 27% и операциите с недвижими имоти с 4%. Приносът на туризма, отчитан от НСИ като „Хотелиерство и ресторантьорство“, е едва 5%.

Търговия

В общината тази икономическа дейност е определяща в третичния сектор. Данните на НСИ за 2018 г. показват, че в отрасъла са 36% от общия брой на предприятията, 20% от заетите лица, с принос от 20% от нетните приходи от продажби, 5% от ДМА и 6% от произведената продукция. Динамиката в периода 2014-2018 г. за обединените стойности на търговията е представена по-долу.

Таблица 13. Динамика на търговията в община Нови пазар в периода 2014-2018 г.

Показател / Година	Предприятия - брой	Произведена продукция – хил. лв.	Нетни приходи от продажби – хил. лв.	Заети лица - брой	ДМА – хил. лв.
2014 г.	212	13 332	44 919	577	16 414
2015 г.	213	13 157	45 322	559	11 830
2016 г.	222	14 429	49 440	581	16 243
2017 г.	222	14 994	51 964	577	17 176
2018 г.	217	8 420	38 435	518	6 644

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Данните показват влошаване на показателите: намаление на ДМА, произведената продукция, нетните приходи от продажби, заетите лица и предприятията.

Транспорт

Това е вторият по важност отрасъл при третичния сектор в рамките на общинската икономика. Данните на НСИ за 2018 г. показват, че в отрасъла са 7% от общия брой на предприятията, 6% от заетите лица, с принос от 9% от нетните приходи от продажби, 5% от ДМА и 11% от произведената продукция.

Динамиката в периода 2014-2018 г. за обединените стойности на транспорта е представена по-долу.

Таблица 14. Динамика на транспорта в община Нови пазар в периода 2014-2018 г.

Показател / Година	Предприятия - брой	Произведена продукция – хил. лв.	Нетни приходи от продажби – хил. лв.	Заети лица - брой	ДМА – хил. лв.
2014 г.	35	9 153	10 015	112	3 345
2015 г.	39	10 772	11 120	127	4 822
2016 г.	38	11 486	11 896	134	4 875
2017 г.	40	12 784	13 562	143	5 439
2018 г.	39	16 403	16 799	153	6 753

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

От данните може да се направи извод, че това е отрасъл, за който всички показатели представят растеж в т.ч. броя на предприятията, което се различава с тенденцията на общинско ниво.

Туризъм

В община Нови пазар не се наблюдава промяна в легловата база в периода 2014-2018 г., при двойно намаление в броя на реализираните нощувки. Като цяло туристическата инфраструктура е достатъчна да задоволи нуждите на посетителите на града. Основни данни за туризма са представени по-долу:

Таблица 15. Основни показатели за туризма в община Нови пазар за периода 2014-2018 г.

Основни показатели за туризма	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Места за настаняване - бр.	3	3	3	3	3
Легла - бр.	42	42	42	42	42
Легла-денонощия - бр.	13 684	15 330	14 884	14 850	15 330
Стаи - бр.	18	18	18	18	18
Реализирани нощувки - бр.	5 706	5 908	2 605	2 514	2 728
Пренощували лица - бр.	371	431	346	397	479
Приходи от нощувки - лв.	86 895	91 930	51 405	49 635	51 430

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Предприятията в отрасъла, който НСИ отчита като „Хотелиерство и ресторантьорство“, са общо 29 бр. и са основно от ресторантьорството със 75 д. заети лица за 2018 г. По отношение на произведена продукцията и нетните приходи от продажби – те носят незначителен дял – под 1% от общия за общината. Динамиката на отрасъла е представена по-долу:

- в общината се намира петата по големина леглова база в областта – 2%;
- общината е на четвърто място по реализирани нощувки – 3%; пренощували лица – 1% и приходи от нощувки – 2%.

Таблица 16. Динамика на хотелиерството и ресторантьорството в община Нови пазар в периода 2014-2018 г.

Показател / Година	Предприятия – брой	Произведена продукция – хил. лв.	Нетни приходи от продажби – хил. лв.	Заети лица - брой	ДМА – хил. лв.
2014 г.	34	687	1 131	85	134
2015 г.	31	720	1 478	89	135
2016 г.	34	677	1 276	96	119
2017 г.	31	625	1 217	86	103
2018 г.	29	684	1 213	75	130

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Данните сочат за колебания в развитието на сектора, но въпреки това показателите за 2018 г. са по-неблагоприятни от тези през 2014 г.

5. Състояние на инфраструктурата

5.1 Водоснабдяване и канализация

Водоснабдителна мрежа

Водоснабдяването на населението, промишлеността и селското стопанство в населените места от община Нови пазар с вода за питейно-битови и промишлени нужди се осъществява посредством следните експлоатационни съоръжения:

- Тръбни кладенци - 8 бр.
- Шахтови кладенци - 7 бр.
- Каптажи - 12 бр.

На територията на общината са разположени 16 бр. селища с около 16 хил. жители. За нуждите на това население годишно се подава водна маса в размер на 2 580 хил. $м^3$, което се равнява на 82 л./сек., от които 96% се подават помпажно и само 4% по гравитачен път.

Водоснабдяването на селищата от община Нови пазар е изградено предимно на групов принцип в отделни водоснабдителни групи.

Водоснабдителна група Нови пазар - обхваща гр. Нови пазар и село Жилино. В нея се разчита на 5 тръбни кладенеца, три от които са на територията на град Нови пазар и два до с. Жилино. Останалите 5 броя шахтови кладенеца и 4 каптажа са изградени и включени в експлоатация през 60-те години и почти са пресъхнали. Водните количества за града са напълно достатъчни.

През 2001 г. със средства на Световната банка е извършена реконструкция на 1 600 м. от вътрешната водопроводна мрежа. През 2007 г. започва реконструкция на главни клонове от уличната водопроводна мрежа в гр. Нови пазар, като финансирането е осигурено чрез кредит от Община Нови пазар. Строителството завършва през 2008 г. Необходима е подмяна на главния водопровод на група Жилино за гр. Нови пазар, който е строен от азбесто-циментови тръби, връзките му са износени и загубата на подадената вода е над 50%.

Водоснабдителна група Стан - захранва селата Стан, Енево и Зайчино ореше. Работи един тръбен кладенец. Водата е достатъчна за нуждите на трите селища. Същите се развиват като крайградска вилна зона и имат нужда от разширение на уличните водопроводни мрежи по периферната инфраструктура. Дълбокият сондаж, от който се подават водни количества е в експлоатация повече от 20 г. и има данни за обрушване. Необходимо е да се извършат геоложки проучвания в района за нов тръбен кладенец в близост до съществуващия и изработване на проект за резервно включване.

Водоснабдителна група Мировци - включва селата Мировци, Преселка, Беджене, Красен дол. Водното количество в групата е достатъчно. Завършена е реконструкцията, включваща пускането на втора група помпи в посока с. Мировци.

Село Писарево - захранва се от собствен шахтов кладенец. Дебитът на кладенеца е достатъчен за осигуряване на нормално водоподаване към селото. Има водопроводни връзки с група Мировци и с. Тръница, като при нужда се използват и двете.

Село Тръница - от 1992 г. се захранва самостоятелно от шахтов кладенец. Дебитът е достатъчен. Има аварийна връзка с водоема на с. Писарево. Незавършен е новият напорен водоем.

Село Сечище е водоснабдено самостоятелно от един каптаж с много малък дебит, който е недостатъчен през летния сезон. При разрастване на селото за в бъдеще е възможно включване на допълнително водоснабдяване от дренаж, за който има изготвен работен проект.

Водоснабдителна група Памукчии и Стоян Михайловски - водоснабдява се от тръбен кладенец. Дебитът на кладенеца е достатъчен. При нужда се подава вода и за село Стоян Михайловски.

Водоснабдителна група Войвода, Избул и Правенци - трите селища са водоснабдени от местни водоизточници, като с. Избул е по гравитачен път, а останалите две помпажно. Дебитът и на трите села не достига през летните месеци и при продължително засушаване. Качествата на водата са често влошени след валеж поради това, че в района има много понори. В района има направени хидрогеоложки проучвания за дълбоки тръбни кладенци, дебитите на които ще са достатъчни за пълно задоволяване на питейно-битовите нужди на трите села.

Съществуващата водопроводна мрежа се нуждае от реконструкция и подмяна на голяма част от тръбите. Вътрешната водопроводна мрежа също е остаряла морално и физически и е с азбесто-циментови тръби. Изграждана преди повече от 30 години, амортизираната водопроводна мрежа създава предпоставки за аварии и високи загуби на вода.

Сериозен проблем за водоснабдяването са много високите загуби на вода и необходимостта от спешна реконструкция и подмяна с полиестерни тръби, както и с включване на нови водоизточници с оглед подобряване качествата на подаваната питейна вода на населението.

За оптимизиране процеса на водоснабдяване в община Нови пазар е въведена Автоматизирана система за контрол и управление на водоснабдяването (АСУВ).

Въпреки направените инвестиции се наблюдава повишаване на стойностите в показателя загуби на вода по данни на „ВиК – Шумен“ ООД, като за 2014 г. показателят е 67,52% и се увеличава до 73,51% за 2019 г.

Канализационна мрежа и пречистване на отпадъчните води

По-голямата част от населените места в община Нови пазар не са канализирани. Изградена е канализационна мрежа в град Нови пазар.

Пречиствателната станция за отпадъчни води (ПСОВ) на Нови пазар е открита през 2015 г. Пречистването на водата става в три стъпала – механично, биологично и химично. През 2019

г. по данни на ВиК – 98,65% от отпадните води са пречистени. Инфраструктурата е вследствие на проект „Изграждане на частична канализационна мрежа, ПСОВ и реконструкция на водопроводна мрежа на гр. Нови пазар“, одобрен за финансиране по Оперативна програма „Околна среда“ 2007-2013 г. Проектът е на стойност 36 747 604 лева. По проекта за модернизиране на водния цикъл на Нови пазар е изградена над 14,5 километра канализация, а 17,3 километра тръби са реконструирани. Положен е нов над 7 километра водопровод и е обновена повече от 16,2 километра съществуваща водопроводна мрежа. С реализирането на проекта е подобрено качеството на живот на 12 253 жители на града, а 2 949 жители са получили достъп до канализация.

5.2 Електроенергийна инфраструктура

Енергийна мрежа

На територията на община Нови пазар е изградена една от системните подстанции от преносната електроенергийна система на страната – п/ст „Мадара“ 220/110 кV, която е основният източник на електроенергия за област Шумен. Наличието на системната подстанция „Мадара“ на територията на общината е предпоставка за по-голяма сигурност и качество на снабдяването с електроенергия. Прякото електроснабдяване се осъществява посредством районна подстанция Нови пазар с напрежение 110/20 кV, 2 броя трансформатори 1х31,5 + 1х25, разположена е в град Нови пазар. Електроразпределителната мрежа СН, захранваща населените места, е с обща дължина 244 км. и 112 трансформаторни постове. Общо инсталираната мощност в ТП е 49 893 кVA. Всички населени места са електроснабдени.

Основните проблеми, свързани с електроснабдяването на общината, са: възрастовата структура на някои от основните мрежи и съоръжения, които се нуждаят от подмяна и ремонти и аварийните ситуации при неблагоприятни климатични условия.

През територията на община Нови пазар преминава северният клон на националната газопреносна система. Общината попада в обособения регион „Добруджа“, за който „Овергаз“ АД има издадени лицензии за разпределение и снабдяване с природен газ. „Газоснабдяване Нови пазар“ АД, дъщерно дружество на „Овергаз Инк“ АД, газифицира почти всички индустриални потребители в община Нови пазар. Традиционната за района стъкларска промишленост оцелява, благодарение на природния газ. Най-големият консуматор в Нови пазар е фирмата „Ново стъкло” ЕАД, с месечно потребление от 750 000 кубически метра. Веднага след това в класацията на потребителите-гиганти са „Мера глас“ ООД и „Лебед глас“ ЕООД. Всички училища, детски градини и ясли на територията на Нови пазар са газифицирани. Метан се подава и на домакинства в гр. Нови пазар.

Развитието на газопроводната мрежа и осигуряването на достъп до перспективен и ефективен енергиен източник за промишлеността, домакинствата и обществените сгради е

важно условие за подобряване на бизнес средата и насърчаване на икономическото развитие и конкурентоспособността в целия район.

Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност

По данни на АУЕР в Регистъра за ВЕИ на територията на общината няма изградени ВЕИ.

5.3 Транспортна инфраструктура и комуникации

Разположението на гр. Нови пазар в близост до главните пътни артерии към гр. Варна, гр. Силистра, гр. Шумен, гр. Добрич и гр. Русе позволява да се осъществява добро покритие по отношение на товаронатовареност и човеконатовареност. Маршрутите до Шумен, Русе, Варна, Добрич, Исперих и Силистра се обслужват от транспортни фирми от съответните населени места. Главните пътни коридори, преминаващи през общината, са Варна - София и Варна - Русе. Развитието на частната инициатива в страната даде възможност на редица фирми да заложат в своя предмет на дейност транспортна и спедиторска дейност и реално да я осъществяват. Благоприятното транспортно разположение, в близост до три транспортни артерии, подтиква напред тази инициатива към развитие. Пътната мрежа на община Нови пазар е добре развита. Изградени са всички необходими пътни връзки на населените места с общинския център, както и между самите селища. Дължината на пътищата от републиканската пътна мрежа на територията на общината е както следва:

- АМ „Хемус“ - 12,02 км.
- Пътища I клас - 11,77 км.
- Пътища II клас - 25,0 км.
- Пътища III клас - 22,2 км.
- Общинска пътна мрежа - 66.594 км.

Републиканските пътища, пресичащи територията на общината и имащи най-голямо социално-икономическо значение, са безспорно АМ „Хемус“, път I-2 „София – Варна“, II-27 „Нови пазар – Добрич“, III-207 „Нови пазар – Векилски – Тервел“, III-701 „Шумен - Никола Козлево - Нови пазар“, III-7003 „Шумен – Каолиново – Войвода – Избул“. С изключение на път II-27, за който отпуснатите през 2005 г. средства за ремонт не достигат за възстановяване на изключително лошия участък Памукчии - Сечище, останалите пътища от републиканската пътна мрежа са в добро състояние.

Към настоящия момент състоянието на общинските пътища е отразено в приложената таблица, както и дейностите по поддържане или необходимост от ремонт и реконструкция на същите:

Таблица 17. Състоянието на общинските пътища

№	Наименование на пътя	Дължина (км)	Състояние на пътя	Дейности
1	SHU1080 /I-2/Каспичан - Граница общ./ Каспичан - Нови пазар/ - Енево - Нови пазар	8,33	Добро	Ремонт, поддържане
2	SHU2112 /I-2, Нови пазар - Ветрино/ - Зайчино ореше	1,46	Добро	Реконструкция
3	SHU3115 /III-701, Хърсово - Стоян Михайловски/ - Войвода/III-7003/	3	Отлично	Поддържане
4	SHU1082 /III-2007/Плиска - Върбяне - граница общ./Каспичан - Нови пазар/ - Правенци	3,65	Добро	Поддържане
5	SHU3110 /III-7003, Войвода Върбяне/Избул – Правенци	2,725	Много добро	Поддържане
6	SHU3116 /SHU1102, Красен дол - Мировци/ Мировци - Беджане - Преселка/II-27/	4,4	Добро	Реконструкция
7	SHU2113 /III-701, Хърсово - Нови пазар/ Стоян Михайловски - Преселка /II-27/	10	Добро	Реконструкция
8	SHU1102 /III-2073, Векилски - Никола Козлево /Пет могили - Красен дол - Граница общ, / Никола Козлево - Нови пазар/ - Мировци - / SHU2113/	8,76	Много добро	Ремонт, поддържане
9	SHU3117 /SHU1102, Красен дол - Мировци/ - Писарево - Тръница/II27/	6,16	Добро	Ремонт, поддържане
10	SHU1111 /III-701/Нови пазар - Граница общ, / Нови пазар - Каспичан/ - Плиска/III-2007/	5,5	Добро	Ремонт, поддържане
11	SHU3114 /SHU2113, Стоян Михайловски - Преселка/ - Беджене	2,5	Незадоволително	Реконструкция
12	SHU 3119 /II-27/Нови пазар – м. Станата	7,459	Много добро	Ремонт, поддържане
13	SHU3120 /SHU2113, Стоян Михайловски - Преселка/ - Памукчии/II-27/	1,35	Незадоволително	Изграждане
14	SHU 3118 /III-701, Стоян Михайловски - Нови пазар/ - Кариера Стоян Михайловски	1,3	Незадоволително	Изграждане
	ОБЩО:	**66,594**		

Източник: Общинска администрация Нови пазар

Като цяло, състоянието на пътищата от общинската пътна мрежа се оценява по-скоро като добро, тъй като над 90% от пътищата са в добро или много добро състояние вследствие на извършените ремонтни работи на някои силно повредени участъци със средства от Министерство на финансите, Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Правилното определяне на приоритетните участъци за ремонт и рехабилитация е от

определящо значение за функционирането на пътната мрежа и осигуряване на условия за по-пълно и ефективно използване на местния потенциал за развитие.

Община Нови пазар се обслужва от жп линията Каспичан - Нови пазар. От голямо значение за развитието на общината би било развитието на жп линията в направление Вълчи дол, което би довело до рационализиране на транспортната инфраструктура в Девненския задпристанищен хинтерланд. Неотложно е изискването за разделяне на „входа“ и „изхода“ от Пристанище „Варна запад“, а това би станало възможно с изграждането на жп връзка Нови пазар - Вълчи дол. Тази връзка ще осигури и ефективна транспортна достъпност на добруджанските товари към Южна и Западна България, Европа, и по-добри възможности на перспективното транспортно трасе към пристанищата Рени и Измаил - т.е. към Украйна, Беларус, Прибалтика и Русия.

6. Анализ на компонентите на околната среда

Ръководството на Община Нови пазар отчита факта, че опазването на природата е в основата на устойчивото развитие на общината и провежда системно политика за подобряване на компонентите на околната среда, защита на природното наследство и популяризиране на биологичното разнообразие. Политиката се изразява в извършването на проверки, изразяването на становища по отношение на благоустрояването и опазването на околната среда. Община Нови пазар поддържа „горещ телефон“ и имейл адрес, на който заинтересованите граждани да съобщават за нередности и предложения.

Община Нови пазар попада в района на действие на Регионалната инспекция по околната среда и водите – Шумен, която осигурява на регионално равнище държавната политика за опазването и осигуряването на благоприятна и здравословна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи.

Непрекъснатата връзка с РИОСВ допринася за намаляване конфликта между развитието на местната промишленост и замърсяването, което оказват нейните производства върху състоянието на околната среда.

6.1. Въздух

На територията на община Нови пазар няма измервателни пунктове за състоянието на атмосферния въздух. За контрол на показателите, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в гр. Шумен, като част от националната система за мониторинг, работи автоматична измервателна станция (АИС). Съгласно класификацията на пунктовете за мониторинг АИС Шумен е градски фонов пункт (ГФ), с обхват 100 м –2 км. През 2018 г. в изпълнение на утвърден график са организирани измервания за определяне качеството на атмосферния въздух по контролираните параметри в гр. Нови пазар от мобилна автоматична станция (МАС) на РЛ гр. Варна към ИАОС, гр. София. Продължителността на контрола е 51 денонощия и обхваща основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния

въздух /O_3, CO, SO_2, NO, NO_2, $ФПЧ_{10}$/. В гр. Нови пазар не са отчетени превишения на допустимите норми по контролираните показатели.

Запазва се тенденцията през отоплителния сезон да се използват битови горивни съоръжения и инсталации, работещи с твърдо гориво.

6.2. Води

Пунктът за следене на имисионното състояние на водните обекти към територията на общината е разположен при с. Енево. Вследствие ефективната експлоатация на ГПСОВ Нови пазар, след точката на заустване на отпадъчни води от канализационната мрежа не се наблюдава влошаване състоянието на водоприемника. Вследствие е прекратено замърсяването на р. Крива река и р. Провадийска река.

6.3. Земи и почви

На територията на община Нови пазар не съществуват пунктове за оценка качеството на почвите. Общото състояние на почвите в района е добро. Няма установено замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители и препарати за растителна защита, с тежки метали и металоиди. Риск съществува от наземното и въздушно наторяване с торове от земеделските производители.

Остава проблема със съхранение на залежали и негодни за употреба пестициди в Б-Б кубове. Състояние и количества на пестицидите и свързаната с това потенциална възможност за замърсяване на прилежащи терени.

6.4. Биоразнообразие и защитени територии

Биологичното разнообразие е най-чувствителната част от компонентите на околната среда. То зависи от състоянието на останалите природни компоненти и се определя от тяхното разнообразие.

На територията на община Нови пазар природното наследство и биологичното разнообразие са големи. Това се определя преди всичко от разнообразието на релефа и надморската височина. Тук се намират планински, платовидни, равнинни, хълмисти и низинни морфологични образувания. Разнообразната морфология на релефа определя богатството на голямо видово биологично разнообразие.

Растителност

Територията на община Нови пазар попада в границите на държавно лесничейство „Нови пазар“, с административна принадлежност РУГ – Шумен.

Съгласно растителното деление на България общината попада в подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори от Шуменско-Провадийската подобласт в Мизийската

горскорастителна област. Типовото месторастение се определя в равнинно-хълмистия дъбов подпояс в района на умереноконтиненталния климат.

Територията на община Нови пазар попада в лесостепната зона. Основни горски видове, срещащи се тук са няколко вида дъб, бряст, ясен, клен, липа, топола, акация, люляк, дива черница, дива круша и габър. По северните склонове са запазени отделни съобщества от мизийски бук. От храстовидните съобщества са разпространени смрадлика, чашкодрян, диво грозде, драка, глог, леска и бъз.

В горската зона се наблюдава вертикална зоналност в разпределението на растителността. Съществуващата растителност не дава пълна представа за растителната покривка, характерна за общината в до агрокултурния период, поради значителното човешко вмешателство, изразяващо се в изсичане и залесяване с неподходящи видове. Под влияние на човешката дейност, горите не само са намалели като площи, но са и силно видоизменени. Особено добре това личи в Лудогорието, където горите сега са нискостеблени и закелавели. Изчезването на закрития горски склон и влошаването на почвените условия водят до значителни негативни промени в екологичните условия. Положителен ефект за неутрализиране на неблагоприятното влияние на суховеите и отвяването на снежната покривка оказват изградените полезащитни пояси.

Според геоботаническото райониране на България (Бондев, География на България, 2002) територията на гр. Нови пазар попада в Лудогорски геоботанически окръг на Илирийската (Балканска) провинция на Европейската широколистна горска област. Във връзка с флорогеографското райониране на България, територията, обект изследване, е част от флорния район на Дунавската равнина (Велчев, География на България, 2002). Основни представители на висшата флора върху територията са тревни синтаксони, представени от синантропна растителност – асоциация троскот (Cynodon dactylon) и асоциация арабска люцерна (Medicago Arabica). На отделни места има фрагменти от плевелни съобщества, които се отнасят към клас Stellarietea mediae R.Tx. et al. ex von Rochow, 1951. Присъстват многогодишни и богати на бодливи (магарешки трън, паламида и др.) растения от (суб) ксерофилни рудерални съобщества в умерения и медитеранския региони. На територията не са установени редки и застрашени растителни видове и растителни съобщества. Формираните вторични и производни сериални тревни растителни съобщества са свързани с различни насоки на протичащата вторична сукцесия и не са свързани с типове местообитания с европейска значимост, които са включени в ЗБР.

В тревните ксеротермни съобщества преобладава белизмата (Dichantium ischaemum), луковичната ливадина (Poa bulbosa), садината (Chrysopogon gryllus) и др. Тревното съобщество включва основно рудерални видове с ниска фуражна стойност, като: полски ветрогон (Eryngium campestre), полска паламида (Cirsium arvense), обикновен магарешки бодил (Carduus

acanthoides), обикновен гингер (Onopordum acanthium), обикновен пелин (Artemisia vulgaris), лечебно глухарче (Taraxacum officinalis), млечки (Euphorbia sp.), теснолистен живовлек (Plantago lanceolate), лугачка (Dipsacus laciniatus) и др.

Съгласно геоботаническото райониране на България територията на общината попада в Илирийската (Балканска) провинция на Европейската широколистна горска област и е част от флорния район на Дунавската равнина.

Според фитогеографското райониране на страната растителността на територията на общината попада в ксеротермния дъбов пояс. В по-ниските места покрай реките коренната растителност е представена от влаголюбиви горски съобщества от бряст, черна елша, върби, тополи и др. Значителна част от тази коренна растителност е унищожена и на нейно място има обработваеми земи и пасища. В по-високите части на Шуменското плато, Преславска и Драгоевска планина, коренните растителни съобщества са представени предимно от дъбови формации – церови, горунови, благунови и дъбово-габърови гори, но има и изкуствени насаждения от черен и бял бор, акация и др. Запазени са и отделни съобщества от мизийски бук по склонове със северна експозиция в Шуменското плато.

На териториите, ползвани за земеделски нужди, са разположени както земеделски едногодишни култури – сеитбооборотни култури, така и трайни насаждения. Земите с трайни насаждения са основно лозови насаждения, по-малко с овощни дървета и рядко с трайни храстовидни култури – малини, арония и с етерично маслени култури, основно лавандула.

Това са така наречените агрофитоцентози.

Животински свят

Бозайниците са традиционно представени в региона. Характерни видове са заек (Lepus europaeus), лисица (Vulpes vulpes), катерицата (Sciurus vulgaris), бялка (Martes foina), язовец (Meles meles), сърна (Capreolus elaphus), дива свиня (Sus scropha).

Върху територията няма известни находища на безгръбначни, включени в предмета на опазване на най-близко разположените защитени зони от Националната екологична мрежа Натура 2000 - обикновен паракалоптенус (Paracaloptenus caloptenoides), обикновен сечко (Cerambyx cerdo), бръмбар рогач (Lucanus cervus), буков сечко (Morimus funereus) и алпийска розалиа (Rosalia alpine).

Херпетофауната включва представители на видовете късокрак гущер (Ablepharus), слепок (Kitaibelii), зелен гущер (Lacerta praticola) и др. Гущерите се срещат повсеместно, а останалите земноводни и влечуги, обект на защитаq въобще не се срещат, тъй като теренът не предлагага подходящи условия за тях. Бозайната фауна в района е представена от някои гризачи, но с много ниска плътност.

Забележими са само по 2-3 дупки и укрития на декар. Срещат се единични екземпляри от видовете обикновена горска мишка (Sylvamus sylvaticus), домашна мишка (Mus musculus),

полска мишка (Apodemus agrarius). Вероятни са видовете черен плъх (Rattus ratus), сив плъх (Rattus norvegicus), сива полевка (Microtus arvalis), подземна полевка (Microtus subteranaus).

Забелязват се единични ходове на сляпо куче (Spalax leuc odon).

Фауната на региона според биогеографското регионализиране е представена от средноевропейски, евросибирски и в по-малка степен от субмедитерански видове. От безгръбначните животни най-голямо разнообразие в региона се открива при твърдокрилите (Coleoptera) – над 500 вида от различни семейства. Добре представени са пеперудите (Lepidoptera) – над 300 вида. Срещат се видове от разреди Водни кончета (Odonata), Богомолки (Mantoidea) и Скакалци (Orthoptera). Вероятно в рамките на общината се срещат около 2000 вида насекоми.

Разнообразието при рибите включва над 30 вида, като особено характерни са дивите шарани (Cyprinus caprio). Установени са още щука (Esox lucius), бабушка (Rutilus rutilus), червеноперка (Scardinius erythrophthalmus), лин (Tinca tinca), уклеи (Alburnus alburnus), сом (Silurus glanis), бяла риба (Stizostedion lucioperca), речен кефал (Leuciscus cephalus), речен костур (Perca fluviatilis) и др.

Наличието на карстови терени и естествени влажни зони се явява предпоставка за значителното разнообразие на земноводни и влечуги. При земноводните най-масово се срещат видовете голяма водна жаба (Rana ridibunda), дървестница (Hyla arborea) и зелена крастава жаба (Bufo viridis). От влечугите характерни за региона са сухоземните костенурки (Testudo hermanii T. graeca), обикновената блатна костенурка (Emys orbicularis), ивичестия гущер (Lacerta trilineata), зеления гущер (Lacerta muralis), горския гущер (Lacerta praticola), слепокът (Angius fragilis), смокът мишкар (Elaphe longissima) и др.

С голямо разнообразие се отличава орнитофауната. Значителното разнобразие на ландшафти (карстови, полупланински, горски, влажни зони и др.) предопределя това. В групата на петрофилните видове се включват черен щъркел (Ciconia nigra), гарван гробар (Corvus corax), алпийски бързолет (Apus melba) и бухал (Bubo bubo). За гористите части на региона са характерни представители на кълвачите, синигерите, враноподобните. Накои от които изключително редки за българската фауна като черен кълвач (Dryocopus martins).

Големи популации в региона са тези на папуняка (Upupa epops), пчелояда (Merops apiaster) и гургулицата (Streptopelia turtur).

Грабливите птици са представени от обикновена ветрушка (Falco tinnunculus), обикновен мишелов (Buteo buteo), голям ястреб (Accipiter gentillis), малък ястреб (Accipiter nisus), сокол орко (Falco subbuteo), осояд (Pernis apivorus), малък креслив орел (Aquila pomarina) и др. Благоприятен фактор за тяхното развитие и разпространение е съчетанието от недостъпни скални комплекси (скални откоси, венци и корнизи със скални ниши) и открити безлесни пространства, използвани за земеделски нужди.

В откритите безлесни области характерни видове са фазан (Phasianus colchicum), яребица (Perdix perdix) и пъдпъдък (Coturnix coturnix). Те са важни ловни обекти и създават реални предпоставки за оптимизирането на туристическите ресурси на региона. Пойните видове са представени от различни видове коприварчета (Sylvia sp.), овесарки (Emberiza sp.), дроздове (Turdus sp.), чучулиги (Alauda arvensis, Lullula arborea) и др.

От 18 вида птици, които обитават района или има условия за тяхното намиране тук, няма видове, които попадат в Приложение I и II на Закона за биологичното разнообразие - ДВ бр.77 от 09.08.2002 г. - видове за защитата на които се обявяват защитени зони за защита на местообитанията им. 12 вида са включени в приложение II на Бернската Конвенция за опазване на европейската дива природа и естествените местообитания.

Съгласно писмо с изх. 5771/9.11.2016 на Регионална инспекция към Министерство на околна среда и водите, в община Нови пазар няма обявени защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии и защитени зони, съгласно Закона за биологичното разнообразие, като няма и започнати процедури по одобряването на такива.

В близост до общината на територията на област Шумен са обособени няколко защитени територии.

Резерватът „Букака“ – ДР №100091 е обявен със Заповед №79/05.02.1980 г. на КОПС. Заема площ от 63,04 ха в горски фонд на ДГС - Шумен с надморска височина 450 м. Представлява горски масив, обявен за опазване на съществуващата коренна над стогодишна елитна букова гора от вида мизийски бук. В северната част от територията на резервата растат още зимен дъб, габър, благун, клен, цер и др. дървесни видове.

Разнообразието на тревната покривка е представено от синчец, лютикова сръсънка, куха лисичина, момокова сълза, петров кръст, пролетно ботурче и др. От представителите на животинския свят характерни видове са лисица, заек, язовец, сърна, дива свиня, сив хомяк, няколко вида змии, рядко благороден елен.

Поддържаният резерват „Патлейна“ - ДР №100012 е обявен със Заповед №РД360/15.10.1999 г. на МОСВ. Защитената територия „Патлейна“, обявена за природен резерват с постановление №13428/23.10.1948 г., със ЗЗТ и категориите ЗТ е прекатегоризирана в категория „поддържан резерват“. Територията на поддържания резерват „Патлейна“ от 37,8 ха се намира на 4 км. южно от гр. Велики Преслав, на северния склон на Преславската планина, в красива криволичеща долина и представляваща ивица от едноименната местност, разположена на десния бряг на р. Тича. Обявен е за съхраняване и защита на гора – естествено находище на вида див рожков, терциерен реликт, включен в Червената книга на България и е най-голямото в България естествено находище на див рожков. В защитената територия растат още дъб, бряст, габър и др. Тревната покривка е богато и разнообразно представена, като най-

значим е защитеният вид урумово лале, като единични представители на вида в ЗТ и в съседство с нея на по-голяма площ.

Поддържаният резерват „Дервиша“ – ДР №100013 е обявен със Заповед №РД361/15.10.1999 г. като защитена територия „природен резерват“ с Постановление №13428/23.10.1948 г. и прекатегоризиран в „поддържан“, съгласно ЗЗТ и изискванията за категориите защитени територии. Поддържаният резерват „Дервиша“, с площ 10,6 ха, се намира на 3 км. от гр. Велики Преслав, в ДГФ на ДДС „Велики Преслав“ по северния склон на Преславската планина.

Разположен е на двата бряга на дерето на р. Дервишка като тясна, успоредна на дерето ивица и е обявен за защитена територия за съхраняване и защита на единственото естествено находище на дървесния вид конски кестен в България, запазен остатък от някогашната обширна гора. Отделни екземпляри от конския кестен достигат до 35 метра височина. В защитената територия растат още орех, клен, габър, сребролистна липа, а тревната покривка е разнообразна на видове.

Поддържаният резерват „Моминград“ - ДР №100058 е обявен със Заповед №РД15375/15.10.1999 г. на МОСВ. Защитената територия, обявена със Заповед №665/03.05.1960 г. за природен резерват е прекатегоризирана, съгласно ЗЗТ за поддържан резерват. Поддържаният резерват „Моминград“ е обявен за защитена територия, с цел опазване и поддържане на вековна 150-годишна елитна букова гора. Територията на поддържания резерват, с площ 6,0 ха, се намира на Върбишкия дял на източна Стара планина, с надморска височина 800 м. в ДГФ на ДГС - Върбица, землище с. Бяла река, община Върбица. В подраста на елитната букова гора се срещат единично представени видове габър. В защитената територия животинският свят е представен предимно от видове обекти на лов.

Природният парк „Шуменско плато“ е обявен със Заповед №563/08.05.2003 г. С площта си от 3 929,9 ха, от които 3 703,9 ха са в ДГФ на ДГС – Шумен и ДДС „Преслав“ и 226 ха общински фонд на община Шумен, е най-голямата защитена територия в района на РИОСВ. Разположен е югозападно от гр. Шумен и обхваща по-голямата част от Шуменското плато. Географското положение, особеностите на релефа и почвено-климатичните условия предопределят голямото видово разнообразие на флората – повече от 550 вида висши растения, от които над 100 вида лечебни растения. Обликът на гората се определя от представители на коренната дървесна растителност – мизийски бук, обикновен келяв габър, цер, благун, клен, ясен, сребролистна липа, космат дъб и др. В многообразието на тревната покривка се включват следните защитени, застрашени и редки растителни видове от Червената книга на България: защитени видове – горска съсънка, гръцка ведрица, давидов мразовец, пролетно ботуриче (циклама), пясъчно подрумиче, румелийско подрумиче, седефче, снежно кокиче, черноморска ведрица; застрашени видове – кадифено великденче; редки видове – българско еньовче,

източен микс, кавказка копривка, ленолистен целолист, степен пащърнак, хьофтианово часовниче, червен хедизарум, щитовидна фибигия.

Проучените и описани около 20 вида представители на семейство Орхидеи, балканския ендемит – вида македонска какула и новия за флористичен район в Североизточна България вид – храстовиден жасмин, допълват богатството от растителните видове.

Природният парк „Шуменско плато“ с местоположението си, умерения климат и разнообразните биотопи е местообитание за много представителни на животинския свят.

Висшата фауна е от среноевропейски тип, с понтийски елементи и включва 109 вида гръбначни животни, от които 28 вида бозайници, 61 вида птици, 14 вида влечуги и 6 вида земноводни. Видово най-многочислена е орнифауната, като 45 вида са гнездещи, а останалите преминаващи или зимуващи.

Включени в Червената книга на България с представителство на територията на парка са видовете смок мишкар, голям и малък ястреб, бухал, черен кълвач, скален орел, както и видове от Световната Червена книга – гръцка костенурка, вълк.

На територията на Природния парк „Шуменско плато“ има около 60 пещери – сухи и водни, вертопи, скални образувания, скални манастири и църкви – археологически останки на крепости и селища, датиращи от различни исторически епохи.

Защитената местност „Могилата“ - ДР №3681 е обявена със Заповед №960/25.07.2003 г. на МОСВ. Представлява земно възвишение, намиращо се в поземления фонд на ДП Кабиюк, в землището на с. Коньовец, община Шумен. Обхваща площ от 35,8 ха и е обявена за опазване на разнообразната степна растителност, различна за всеки скат (изложение) на могилата. Проведени научни проучвания са установили, че „Могилата“ е най-добре запазеното находище на степна растителност у нас. Растителността е изключително богата, като общият брой е около 200 вида тревни и храстовидни видове, включително степната растителност. По-характерни видове са: киоло, руска самодивска трева, нисък бадем, пролетно котенце (съсънка), пролетен горицвет, син и сребрист конски босилек, повет нисък, дребна перуник, жълт равнец и др.

Защитената местност „Дъбовете“ - ДР №364 е обявена със Заповед №956/25.07.2003 г. на МОСВ. За защитени са обявени група от вековни дървета от вида летен дъб. Запазени са 47 броя с приблизителна възраст от 100 до 200 г. Защитената местност заема площ от 1,29 ха в поземления фонд на с. Ил. Блъсков, община Шумен.

Защитената местност „Чибуклията“ - ДР №400094 е обявена със Заповед №333/16.05.1991 г. на МОСВ. В землището на с. Хърсово, община Никола Козлево, на площ 31,8 ха от ДГФ на ДГС - гр. Нови пазар, се намира вековна церова гора, обект на защита. Сред вековните церови дървета има единично представителство на дървесния вид благун.

Защитената местност „Блатно кокиче“ - ДР №400008 е обявена със Заповед №938/03.07.1970 г. на КОПС. На територията на община Велики Преслав, в поземления фонд на с. Кочово и с. Осмар се намират две естествени находища на ценния растителен вид блатно кокиче, което е основание за поставянето на заеманата от вида територия под защита. С общата площ от 27,00 ха тези находища са най-големите в Северна България.

Защитената местност „Марашка кория“ - ДР №366 е обявена със Заповед №958/25.07.2003 г. на МОСВ. В землището на с. Мараш, община Шумен, на площ от 26,88 ха е разположена кория от внушителна със своите размери вековни дъбови дървета на възраст над 350 г.

7. Анализ по фактори на въздействие

7.1. Отпадъци

На територията на общината 100% от населението е обхванато в регионална система за организирано сметосъбиране и сметоизвозване.

В експлоатация е Регионално депо „Шумен“ (за битови и неопасни производствени отпадъци - клас „депо за неопасни отпадъци“), което обслужва общини Шумен, Велики Преслав, Нови пазар, Каспичан, Хитрино, Венец, Каолиново, Смядово и Търговище (поради изчерпване на клетка 1 на регионалното депо). Депото отговаря на нормативните изисквания и се експлоатира съгласно действащото екологично законодателство. Оптимизирана е работата на сепариращата инсталация, в която постъпват смесените битови отпадъци, събрани от територията на област Шумен и Търговище.

Таблица 18. Данни за битовите отпадъци в община Нови пазар

Показател	Мерна единица	2015	2016	2017	2018
Образувани битови отпадъци	тон	5 750	5 249	5 514	5 195
Предадени за депонирани битови отпадъци	тон	5 385	269	12	23
Предадени за предварително третиране битови отпадъци	тон	62	4 903	5 393	5 018
Предадени за рециклиране битови отпадъци	тон	303	77	110	154
Дял на населението, обхванато от системи за организирано сметосъбиране	%	100	100	100	100

Източник: Национален статистически институт, 2020 г. www.nsi.bg

Данните показват, че за периода 2015-2018 г. количествата на образуваните отпадъци са с тенденция на намаление, което се обяснява от демографското развитие на общината и

функционирането на сепарираща инсталация в гр. Шумен. Над 96% от отпадъците за 2018 г. попадат за предварително третиране.

Анализ на битовите отпадъци

Съгласно *Допълнителните разпоредби на ЗУО* битови отпадъци са „отпадъците от домакинствата и подобни на отпадъците от домакинствата (това са отпадъците, образувани от домакинствата, и отпадъците, образувани от фирми и други организации, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, с изключение на производствените отпадъци и отпадъците от селското и горското стопанство)“.

В България няма изградена единна интегрирана информационна система с база данни, в която информацията да е систематизирана и да обхваща всички аспекти, свързани с управлението на отпадъците както в регионален аспект, така и във времеви разрез.

Необходимата информация за нуждите на анализа на отпадъците се съдържа в различни документи и информационни източници,посочени по-горе.

В община Нови пазар битовите отпадъци се обезвреждат единствено чрез депонирането им. На територията на общината не се прилагат компостиране и изгаряне на битови отпадъци.

Над 50% от битовите отпадъци са биоразградими, като според големината на населеното място морфологията е различна и включва градински отпадъци, хартия, картон и други биоразградими отпадъци.

Като се изхожда от административно-териториалната и социално-икономическа характеристика на община Нови пазар, основните източници на твърдите битови отпадъци (ТБО) се явяват:

- домакинствата;
- търговски, административни, социални, фирмени и други подобни обекти.

От извършения физичен анализ е установено, че обемното тегло на отпадъците в общината варира около 188,5 kg/m^3 за контейнерите от 1100 l.

В анализа подробно е описано и са дадени наличните данни за отпадъците, събирани през годините в общината.

На територията на община Нови пазар се образуват различни по вид и характер отпадъци. Тяхното нарастване и намаляване зависи от няколко фактора:

- разположение на населените места, инфраструктура, плътност на застрояване;
- брой на населението в тях;
- дейността на населението като източник на образуването;
- икономическото положение в сравнение с това в страната.

Информацията за количество генерирани битови отпадъци по населени места в общината се предоставят от сметосъбиращата фирма и от частни фирми. Основните източници

на битови отпадъци, приблизително 80% е населението и около 20% - от търговски, административни, учебни, фирмени и други подобни обекти.

По-чувствително намаляване на отпадъците за депониране може да се очаква след насочване на биоразградимите отпадъци към съоръжения за компостиране. През 2013 г. няма поставена национална цел за разделно събиране и оползотворяване на битови биоотпадъци. Такава цел има заложена в следващите години, а именно до 31.12.2016 г. не по-малко от 25% от количеството на битовите биоотпадъци, образувани през 2014 г., да са разделно събрани и предадени за оползотворяване, а през 2020 г. този процент да е 50%. В посока на бързо намаляване на депонираните битови отпадъци за сметка на оползотворените е и въведената екотакса за депониране на битовите отпадъци, която нараства значително в годините. При оразмеряване на системата за сметосъбиране трябва да се отчете евентуалното намаление на количеството на отпадъците вследствие организиране на разделно събиране на рециклируеми отпадъци. Опитът на страните от ЕС показва, че реални резултати се постигат след минимум пет години работа с обществеността.

Приоритет в политиката за управление на отпадъците в България и в частност в община Нови пазар е предотвратяването на образуването на отпадъци, което ще доведе до намаляване на количеството отпадъци за депониране, а като следствие - и намаляване на емисиите парникови газове.

Политиката на ЕС има няколко основни цели, включително избягването на отпадъците чрез въвеждането на технологии и процеси, които са екологосъобразни и генерират по-малко отпадъци, и чрез производството на съобразени с околната среда продукти, които подлежат на рециклиране. Именно тази тенденция се очаква да повлияе в посока на намаляване на образуваните количества отпадъци и в България. Намаляването на теглото на опаковката и използването на рециклирани материали запазват суровините и намаляват разходите.

Първите симптоми за тази тенденция се проявяват при опаковките - намаляване на теглото на опаковките и увеличаване на възможността за рециклиране или биологично разграждане. Въведената продуктова такса за тънките пластмасови торбички има за цел да ограничи потреблението с цел да се предотврати замърсяването с тях, както и да наложи пластмасовите торби за многократна употреба. Това е предпочетено пред замяната на пластмасовите пликове с хартиени торбички, екологичният ефект на което е недоказан. Успешните стратегии за рециклиране разчитат на развитието на добре функциониращи пазари за вторични суровини.

Редица стоки за дълготрайна употреба, които се използват от домакинствата, попадат в потока отпадъци няколко години след закупуването им. В страната се запазва тенденцията битовите предмети да се употребяват (съхраняват) за период по-дълъг от 5 години.

Наличието на стоки за дълготрайна употреба, които не са унищожени в годината, в която са закупени (за разлика от храната или предмети като напр. вестници), усложнява връзката между разходите на домакинствата и генерирането на битови отпадъци.

Европейско проучване за тенденциите в развитието на материалите и връзката с образуването на различни фракции отпадъци показва следните особености относно скъсяването на „живота“ на продуктите:

- Възможността за продължително съхранение на даден продукт преди неговото изхвърляне оказва изключително влияние върху обема на генериране на отпадъци – колкото по-дълго хората запазват продуктите, толкова по-малко отпадъци се генерират;
- Средната продължителност на всички видове продукти е около 3,5 години;
- Диапазоните на обхват са от няколко седмици за хранителните продукти, напитки и вестници до няколко години за повечето стоки.

През последните 20 години се наблюдават няколко особености:

- Продължителността на „живота“ на повечето стоки (малотрайни, напитки, вестници) е останала непроменена;
- В много от сферите (електроника, дрехи и др.) продължителността на „живота“ на продуктите се е скъсила;
- Намаляването/свиването на жилищната площ предотвратява натрупването на вещи и ускорява разчистването на ненужните такива;
- Общоприето е, че средната продължителност на времето на съхранение на един продукт е намаляла значително.

Достъпността на електрическите уреди, заедно с техническия напредък, е ключов фактор за съкращаване на „живота“ на този тип продукти. Затова спадът на цените на продукти задвижва едновременно обема на закупена стока и скоростта, с която тя се включва в потока отпадъци.

Не на последно място, значение за възможността за оползотворяване на отпадъците има и изкупната цена на вторичните материали.

В община Нови пазар дейностите по сметосъбирането и сметоизвозването на отпадъците се изпълняват от „ДЕКРА-СРОЙ“ ЕООД въз основа на сключен договор №203/08.06.2020 г. Честотата на извозване на отпадъците не се е променяла от години, поради все по- нарастващите разходи, необходими за извършване на дейността. В малките населени места това е проблем, особено през летния сезон. Проблемът е трудно преодолим поради ниските такси за дейността и ниската им събираемост.

Анализ на утайките от ПСОВ

С Националния стратегически план за управление на утайките от ГПСОВ на територията на Р България за периода 2014-2020 г. са определени възможностите и начините за третиране на утайки от ГПСОВ.

По приоритетна ос 1 „Води“ на Оперативна програма „Околна среда“ 2007-2013 г. е реализиран проект за „Изграждане на частична канализационна мрежа, ПСОВ и реконструкция на водопроводна мрежа на гр. Нови пазар“.

Към настоящия момент е изградена пречиствателна станция за отпадни води (ПСОВ) Нови пазар. Издадено е разрешение за ползване № СТ-05-1476/04.09.2015 г. и същата е предадена за експлоатация на „ВиК“ ООД гр .Шумен.

Разработена е Програма за управление на утайките, в която са разгледани възможностите и начините за третиране на утайки от ГПСОВ. Общината и оператора на ПСОВ трябва да направят оценка на предлаганите методи, които да приложат на местно ниво.

Анализ на строителните отпадъци (СО)

Приетите през 2012 г. нов Закон за управление на отпадъците и Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, регламентират налагането на нови изисквания за предотвратяването и ограничаването на замърсяването на въздуха, водите и почвите, както и ограничаването на риска за човешкото здраве и околната среда в резултат на третирането и транспортирането на строителните отпадъци; за създаване на екологосъобразна система за управление на СО; за влагане на рециклирани строителни материали в строителството и за управление на образуваните СО в процеса на строителство и премахване на строежи.

В изпълнение на цитираната по-горе наредба се изисква изготвяне на План за управление на строителните отпадъци за всеки строеж. Одобрението на плана, за което се изисква одобрен инвестиционен проект - като част от процедурата за съгласуване и одобряване на инвестиционни проекти по реда на Глава осма, раздел II от Закона за устройство на територията става от органа, отговорен за тяхното одобряване. Одобрението включва проверка на съответствието с целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци.

В Плановете за управление на строителните отпадъци за строежите е необходимо да се посочват: начина на събирането им, необходимостта от сортиране и фирми, на които ще се предават отпадъците за последващо третиране, притежаващи разрешително по чл.35 на ЗУО.

По този начин се очаква, че няма да има нерегламентирани изхвърляния на строителни отпадъци и ще се оказва по-голям контрол на дейностите с отпадъците.

Строителните отпадъци на територията на общината се формират преди всичко от ремонт и реконструкция на жилищните и някои от обществените сгради. Една част от тях са класифицирани в 17 група - „Отпадъци от строителство и разрушаване на сгради“ в Наредба

№2 за класификация на отпадъците. Опасните отпадъци представляват малка част от този поток. Те включват следните материали: азбест, оловни тръби, бои, лепила, обработено с консерванти дърво, замърсена пръст и различни материали, съдържащи ПХБ. Тези количества са относително малки в сравнение с цялото количество на потока отпадъци, но е изключително важно да се вземат специални предпазни мерки за тяхното управление.

Третирането на строителните отпадъци е един нов и голям ангажимент, както към общините, като възложители на строително-монтажни работи, така и за физическите и юридически лица, извършващи дейности с такива отпадъци.

Към момента на територията на общината няма действащо депо за строителни отпадъци или такова, което да е в процес на изграждане. В тази връзка е сключен договор между община Нови пазар и фирма „ГОЛДЪН ФИЙЛД“ ООД - кариера Златна нива. Предмет на договора е входящ контрол и временно съхранение на строителни отпадъци извозени от територията на община Нови пазар.

Пазарът за рециклирани строителни отпадъци в България не е достатъчно развит и използването на рециклирани строителни материали в строителството е слабо разпространено. Не се прилагат административни и икономически стимули за насърчаване на рециклирането на отпадъците от строителство и разрушаване. Това в голяма степен допринася за ниските нива на оползотворяване и рециклиране, които се наблюдават в страната.

Община Нови пазар стриктно следи за спазване на разпоредбите на *Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали*. При започване на СМР и/или премахване на строеж на територията на общината, от възложителите се изисква План за управление на СО, без който не се издават съответните документи по реда на ЗУТ за разрешаване на строителните дейности.

Няма достоверни данни за генерираните годишни количества строителни отпадъци, както и данни за постоянно генерирано количество. Този факт, както и неголямото строителство в общината, отхвърля алтернативата за изграждане на самостоятелно общинско съоръжение за рециклиране на строителни отпадъци.

При възлагане на обществени поръчки от кмета на общината за проектиране и изпълнение на строежи, с изключение на премахване на строежи, в условията за избор на изпълнител и в договорите за възлагане се включват задължения към изпълнителите за влагане на рециклирани строителни материали.

За обекти, за които не се изисква одобрен инвестиционен проект, плановете за управление на строителни отпадъци се одобряват от кмета на общината или оправомощено от него длъжностно лице, на чиято територия се реализира проектът.

Изпълнението на плана за управление на строителни отпадъци и състоянието на за строежите, за които не се упражнява строителен надзор, се установяват с отчет до кмета на

общината, в който се описва изпълнението на целите за оползотворяване и рециклиране на строителни отпадъци и целите за влагане на рециклирани строителни материали при реализацията на проекта, като се прилагат и копия на първични счетоводни документи, доказващи предаването на отпадъците на лица, притежаващи разрешение или регистрационен документ за извършване на дейности с отпадъци.

Изводите, които могат да се направят от този анализ, са, че е въведена изцяло нова нормативна уредба в областта на управлението на строителните отпадъци за изпълнението на която са необходими големи средства и по-дълъг период от време за изпълнение.

Към момента изискванията по отношение на третирането на строителните отпадъци трудно се спазват, поради липсващата инфраструктура за това. Общината няма собствени финансови средства за предприемане на такава стъпка, а разчита на привличането евросредства за разширяване на регионалната система за управление на отпадъците или на частна инвестиция. Това усложнява допълнително процеса на прилагане на нормативната уредба на местно ниво.

Анализ на инфраструктурата за управление на отпадъците

Анализът на инфраструктурата за управление на отпадъците цели определянето на степента на изпълнимост на изискванията за третиране на различни видове отпадъци с тези в общината. Вследствие на извършения анализ на съществуващото състояние на управление на отпадъците могат да бъдат направени следните изводи:

- Общината е изградила ефективна система за организирано сметосъбиране във всичките си населени места, чрез разполагане на контейнери. Съдовете се подменят и допълват ежегодно. Ежегодно се заделят средства от бюджета за закупуване на нови съдове - средно по 10 броя/година.
- Специализираната техника за обслужването им е осигурена от община Нови пазар.
- Изградена е ефективна система за разделно събиране на отпадъците от хартия, пластмаса, стъкло и метал, в сътрудничество с организация по оползотворяване „Булекопак“ АД.
- Необходимо е разработване на мониторингова система за контрол на разделното събиране на отпадъци от опаковки от населението за повишаване на количествата събрани отпадъци от системите за разделно събиране.
- Общината е член на регионално сдружение за управление на отпадъците и участва в изграждането на нова клетка в кв. Дивдядово.
- Въпреки че депонирането е последен процес в наложената в ЗУО йерархия при управлението на отпадъците, изграждането на нова клетка е наложително, тъй като съществуващата е с изчерпващ се капацитет.

- Община Нови пазар има сключен договор за сепариране на битови отпадъци, който е съвместен с общини Шумен, Велики Преслав, Каспичан, Смядово и Нови пазар - Договор № ЗОП 33-06 от 19.02.2015 г., като дейностите започват през февруари 2016 г.
- В общината липсва инфраструктура за третиране на биоразградими отпадъци, но са предприети мерки за осигуряване на такава. Общината ще разработи проект за фамилно компостиране на растителни и биоразградими отпадъци, чрез която да започне изпълнение на целите за ограничаване количествата на депонираните биоразградими отпадъци на депото за отпадъци.
- Необходимо е да се осигури инфраструктура за разделно събиране на растителни и биоразградими отпадъци – специализирани автомобили за събирането и извозването им, контейнери за събиране и съхранение и др.
- Като начало Община Нови пазар закупи и ще предостави 200 броя компостери на жители от общината, чийто имот е с дворна част и зелени площи. Съоръженията ще бъдат раздадени на първите заявили желание, като за целта всеки желаещ трябва да подаде заявление по образец или в свободен текст на гише в Центъра за информация и услуги на граждани и юридически лица.
- Липсва инфраструктура за третиране и оползотворяване на строителни отпадъци на територията на общината.
- В процес на разработка е проект за изграждане на общинска площадка за събиране на едрогабаритни и опасни отпадъци от домакинствата.
- На територията на общината липсва инфраструктура за третиране на различни видове отпадъци, освен предварителното третиране, като организацията на дейността се осъществява, чрез сключване на договори с различни фирми и организации по оползотворяване за предаване на различните видове отпадъци, които могат да бъдат оползотворени и/или рециклирани.
- В общинския център не функционира пункт за изкупуване на битови отпадъци от хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло, тъй като Организацията по оползотворяване – Булекопак АД е разположила жълти и сини контейнери и периодично извозва количествата на събраните отпадъци от тях, на база сключен договор с общината. Броят на контейнерите в населените места е общо 147 в 41 точки.
- За останалите масово разпространени отпадъци липсват данни или са налице непълни данни за проведени кампании, от които не може да се направи извод за функционирането на системите за събиране и оползотворяване/рециклиране.
- Общината има сключен договор с „Екостийл“ ЕООД, притежаваща документ по чл.67 от ЗУО за приемане на отпадъци от НУБА и ИУЕЕО от населението на общината.

- Общината разполага със склад за съхранение на негодни за употреба луминесцентни лампи, които се образуват при смяна на същите от уличното осветление и се предават за третиране/оползотворяване на организацията по оползотворяване на ИУЕОО.
- Общината има сключен договор за сътрудничество за събиране, съхраняване и разкомплектоване на излезлите от употреба моторни превозни средства (ИУМПС).
- На територията на общината има изградени частни площадки, на които могат да се предават ИУМПС. Липсва организация на дейностите по управлението на тези отпадъци, когато са изоставени на общински терени. При сигнали на граждани, регистрирани в общината, ИУМПС се записват и подават като информация за своевременно събиране и транспортиране до пункт за разкомплектоване.

7.2. Шум

РИОСВ – Шумен извършва планови проверки на обекти за определяне показателите на шум, излъчван в околната среда във връзка с прилагане на Закона за защита от шума в околната среда. Контролните измервания се провеждат от акредитирана лаборатория РЛ-Шумен към ИАОС, гр. София, въз основа на подадени заявки от РИОСВ - Шумен. На територията на общината през 2019 г. е извършена проверка на „Солвекс Мира Фрукт“ АД, гр. Нови пазар, ул. „Плиска“ № 23 - предприятие за преработка на плодове и зеленчуци. При проверките на обекта с извършено измерване на показателите на шум не са отчетени превишения на граничните стойности съгласно Наредба № 6, съответно не са давани предписания.

Основни шумови замърсители в общината са автомобилният трафик и амортизираните улични настилки.

По принцип шумът е един от основните фактори с неблагоприятно въздействие върху населението в големите градове. Мерките за предотвратяване и намаляване на вредното въздействие на шума в околната среда целят защита на здравето и осигуряване качеството на живот на населението. Част от тях са свързани с разработването на стратегически карти за шум и планове за действие. Осъществяването на тези мерки води не само до редуциране на шума в околната среда, но и до цялостно подобряване на инфраструктурата и жизнената среда в населените места. Оттук и основната роля, която играе местната власт при управлението и контрола на шума в околната среда.

Шумът от автомобилния и жп транспорт е основен фактор за повишени шумови нива в община Нови пазар, като той представлява 80-85% от общото шумово натоварване. Увеличението на шумовия фон, предизвикано от транспорта, се дължи на два основни фактора:

- повишената моторизация на населението и лошото състояние на автомобилния парк, уличните настилки и релсовият път на железопътните трасета и алармените системи на МПС;
- крайно недостатъчните мероприятия, насочени към намаляване на шума, в комбинация с липса на адекватен контрол на превозните средства за намаляване на шумовите нива.

7.3. Радиационен контрол

На територията на общината няма изградени обекти и други антропогенни източници, които са доказани замърсители, допринасящи за промяна в радиационната обстановка. Не са известни данни за разположени на територията на общината значителни източници на нейонизиращи лъчения. Няма установено завишаване на естествения радиационен фон.

7.4. Ландшафтно устройство и зелена система

Характерът и степента на натовареност на ландшафтите в общината по степен на тяхната устойчивост е както следва:

В границите на общината, относителният дял на ландшафтите с генетична (естествена) устойчивост е сравнително висок - повече от 65%, което говори за наличие на висок естествен екологичен потенциал на територията ѝ.

Териториите с относителна устойчивост - антропогенно променени земи, носители на инженерна и транспортна инфраструктура и населени места заемат 5,6% от общата площ на общината, което се разглежда като позитивен екологичен фактор.

8. Администриране и публичност на дейностите по опазване на околната среда

Дейностите по опазване на околната среда представляват комплекс от решения и действия, свързани с околната среда, както и различните форми на контрол.

Основните видове услуги, предоставяни от общинска администрация на територията на общината, свързани с опазване на околната среда, са следните:

- озеленяване и почистване на населените места;
- сметосъбиране и сметоизвозване;
- обезвреждане на битови отпадъци в депа или други съоръжения.

В състава на Общински съвет – Нови пазар функционира комисия, която отговаря за дейностите по опазване на околната среда.

Дейността по опазване на околната среда се изпълнява от отдел „Териториално-селищно устройство, екология и земеделие и програми и проекти в областта на строителството, екологията и околната среда“.

Съгласно действащия Устройствен правилник в частта относно екологията и земеделието отделът изпълнява следните функции:

1. Въвежда и ръководи ефективна система за управление на отпадъците, чрез интегриран мениджмънт.

2. Изготвя или участва в изготвянето на програми, стратегии и други дългосрочни материали, база за устойчиво развитие по отношение на околната среда, икономиката и обществото като цяло.

3. Участва в разработването, провеждането и контрола на държавните задачи, касаещи опазването и възстановяването на природата и екологичната политика на територията на общината.

4. Координира екологичната дейност на Общинската администрация с държавните инспекторати: РИОСВ, РЗИ, БАБХ, РДВР, както и с: неправителствените екологични и природозащитни организации и движения, научната общност (висшите училища и университети), частните и държавни фирми, както и частни физически лица.

5. Участва в оформянето и подсигуряването на финансовата обезпеченост на екологичните общински мероприятия и обекти.

6. Представлява общинската администрация в експертни съвети, семинари, симпозиуми и комисии по отношение на екологичната политика и проблематика на местно, регионално, национално и международно ниво, като упълномощено от Кмета длъжностно лице заедно с него или заместниците му или самостоятелно.

7. Разяснява, предупреждава и осведомява широката общественост по отношение на всички дейности, намерения и последствия, спрямо компонентите на околната среда и проблемите, свързани с тях, чрез всички средства за масова информация.

8. Контролира екологичното състояние на общината.

9. Изготвя и реализира програма за решаване на проблемите, свързани с бездомните кучета.

10. Подготвя договорите за дейностите по сметопочистването и сметоизвозването, и осигурява контрол по същите дейности.

11. Участва в разработването на проекти за озеленяване.

12. Контролира дейностите по програмата за развитие на земеделието и екологията и санкционира нарушенията по действащата нормативна уредба в областта на земеделието, опазването на земеделските земи, горския фонд и екологичната устойчивост.

13. Събира и обобщава информация за НСИ и Областна дирекция „Земеделие“, относно растениевъдството и животновъдството в общината;

14. Изготвя предложения до общинския съвет за начина на стопанисване на земеделските земи и горския фонд – общинска собственост;

15. Подготвя технически процедури по ЗОП.

За осигуряване на качествено и ефективно извършване на дейности, свързани с опазване на околната среда, и за подобряване на жизнената среда и облика на населените места Община Нови пазар е изградила добро сътрудничество в разглежданата област със съседни общини, бизнеса, НПО, съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците и районирането в Националната програма за управление на отпадъците.

За информиране на обществеността по отношение на въпросите, свързани с опазването на околната среда, в сградата на общината и в кметствата са поставени информационни табла. Също така, на официалния сайт на общината https://www.novipazar.bg/ регулярно се публикува актуална информация по посочените въпроси.

9. Финансиране на дейностите по опазване на околната среда

В таблица 19 е представена финансова информация относно дейностите по опазване на околната среда на община Нови пазар за периода 2015-2019 г.:

Таблица 19. Финансова информация за дейностите по опазване на околната среда на община Нови пазар за периода 2015-2019 г.

Приходи и разходи по години	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Планирани приходи за околна среда, в т.ч. такса битови отпадъци, позволителни за лечебни растения и др. (лв.)	**965 000**	**965 000**	**900 200**	**955 000**	**1 141 550**
Реализирани приходи за околна среда (лв.)	759 471	925 094	828 481	861 414	792 615
Относителен дял на приходите, свързани с опазване на околната среда, от всички приходи на общината (%)	0.04	0.04	0.04	0.04	0.04
Планирани разходи за околна среда (лв.)	965 000	965 000	900 200	955 000	1 141 550
Реализирани разходи за околна среда (лв.)	870 494	876 283	877 292	957 749	1 098 762
Относителен дял на разходите, свързани с опазване на околната среда, от всички разходи на общината (%)	0.04	0.04	0.04	0.04	0.04

Източник: Общинска администрация – Нови пазар

От данните в таблицата могат да бъдат направени следните изводи:

- Приходите (планирани и реализирани) за дейности по опазване на околна среда отбелязват колебливи стойности за периода 2015-2019 г., но са с тенденция увеличение;
- Разходите (планирани и реализирани) за дейности по опазване на околната среда бележат тенденция на увеличение;
- Относителният дял на реализираните приходи за дейности по опазване на околната среда спрямо всички реализирани приходи в общината за разглеждания период е 0,04%;
- Относителният дял на реализираните разходи за дейности по опазване на околната среда спрямо всички реализирани разходи в общината за разглеждания период е 0,04%;
- С изключение на 2016 г. през целия разглеждан период реализираните разходи за дейности по опазване на околната среда са с по-високи абсолютни стойности спрямо получените приходи.

IV. SWOT АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Въздух	
• Относително добро качество на атмосферния въздух.	• Влошаване качеството на атмосферния въздух в резултат от автомобилния трафик и ползването на твърдо гориво за отопление.
Води	
• Изградена ПСОВ – Нови пазар; • Наличие на достатъчно количество собствен воден ресурс.	• Неизградени канализации в населените места на общината с изключение на гр. Нови пазар; • Непречистените води от населените места са основните замърсители на водоприемниците в района; • Висок дял на загубите на вода.
Почви	
• Добро качество на почвите; • Ниско ниво на замърсяване на почвите с отпадъци; • Липса на замърсявания на почви с тежки метали; • Липса на почви, замърсени с органични замърсители; • Липса на заблатени и засолени почви; • Липса на вкислени почви; • Наличие на поземлени ресурси с високи агробиологични качества.	• Основен източник на замърсяване на почвите е наторяването; • Опожаряване на стърнища и суха тревна растителност, водещо до увреждане на повърхностния слой на почвата и до нарушение на нейната микробиологична структура и водния ѝ баланс.
Шум	
• Добри шумови характеристики на населените места.	• Основен източник на шумово замърсяване са транспортът и промишлените предприятия в общината.
Отпадъци	
• Изграден нов и отговарящ на съвременните изисквания Регионален център за управление на отпадъците, включващ клетка за депониране на твърди битови отпадъци и сепарираща инсталация; • Въведено е организирано сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци за всички населени места в общината; • Налични контейнери за разделно събиране на отпадъци от пластмаси, стъкло, хартия, картон и други; • Осигурено разделно събиране на отпадъци; • Осигурена е инфраструктура за събиране, транспортиране на отпадъци от опаковки, ИУЕЕО, ИУМПС, НУБА;	• Липса на финансови и данъчни стимули, които да мотивират гражданите да събират разделно отпадъците си; • Наличие на локални замърсявания; • Липса на информационна общинска система за мониторинг и контрол на дейностите по управление на отпадъците; • Липса на компостираща инсталация.

• Съответстваща местна нормативна рамка на действащото законодателство в сферата на отпадъците, в частност местните данъци и такси; • Силен интерес от населението към екологичните проблеми и нарушаването на приетите нормативни разпоредби във връзка с отпадъците; • Редовно информиране и участие на населението в кампании в областта на управлението на отпадъците.	
Биологично разнообразие	
• Наличие на редки растителни и животински видове.	• Липса на система за събиране и обмен на информация, мониторинг и оценка на биологичното разнообразие в екосистемите; • Не са проучени капацитетните възможности за използване на лечебните растения.
Зелена система	
• Ежегодно пролетно почистване на зелените площи на територията на общината; • Зелените площи в общината са поддържани.	• Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци в зелените площи; • Липса на финансов ресурс за изграждането на поливна система за поддържането им; • Основно зелените площи са съсредоточени в гр. Нови пазар.
Други	
• Наличие на административен капацитет за покриване на общинските отговорности по опазване на околната среда; • Добре функционираща система за мониторнг на въздуха, водите, почвите, радиация и нейонизиращи лъчения; • Мотивираност на ръководството на общината да решава проблемите и да опазва местните природни дадености.	• Непълна институционална, нормативна и стратегическа рамка за управление на околната среда.
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Въздух	
• Използване на оперативните програми и финансови инструменти на ЕС, национални фондове и международни споразумения за реализиране на проекти по ЕЕ и ВЕИ.	
Води	
• Организиране на кампании за разумно използване на питейна вода и избягване на разхищението й; • Подмяна на износени и аварирващи водопроводи.	• Опасност от засушаване и пресъхване на повърхностните водни източници в резултат на глобалното затопляне.

• Поетапно изграждане на канализация и локални ПСОВ на територията на цялата община.	
Почви	
• Проучване състоянието на почвите и получаване на данни за наднормено замърсяване, картиране на резултатите от проучванията и предприемане на действия по подобряване на състоянието на почвите; • Развитие на биоземеделие.	• Засилване на деградационните процеси на почвите; • Загуба на биоразнообразие при естествено и антропогенно въздействие; • Риск към почвено засушаване и почвено-атмосферно засушаване; • Липса на регистър на площите с увредени почви.
Отпадъци	
• Изпълнение на проект за „Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събирани зелени и/или биоразградими отпадъци, включително осигуряване на необходимото оборудване и съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци“; • Използване на оперативните програми и финансови инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с ефективното управление на отпадъците и изграждане на съвременна екологосъобразна инфраструктура; • Въвеждане на система за домашно компостиране на градинските и хранителните отпадъци; • Промяна на обществените нагласи в полза на екологосъобразното и ефективно управление на отпадъците; • Подобряване на административния капацитет в сферата на отпадъците; • Въвеждане на информационна общинска система за мониторинг и контрол на отпадъците; • Изграждането на единна интегрирана информационна система за управление на отпадъците на национално ниво; • Подобряване на информационната политика на общината в областта на управление на отпадъците; • Засилване на контрола върху граждани и юридически лица на територията на общината за спазване на нормативните изисквания;	• Ниска средна покупателна способност на домакинствата и трудност на нискодоходните групи да отделят допълнителни средства за услуги и дейности, свързани с управление на отпадъците; • Изхвърляне на отпадъци от населението на нерегламентирани сметища.

• Използване на отпадъците като ресурс за повторна употреба чрез различни видове преработка.	
Биологично разнообразие	
• Насърчаване на биологичното производство; • Запазване на традиционните сортове и породи; • Опазване на дивата флора и фауна.	• Едро монокултурно земеделие.
Зелена система	
• Внедряване на съвременни информационни технологии в управлението на околната среда и природните ресурси, вкл. географски информационни системи (ГИС); • Прилагане на програма за адаптиране на залесяванията към климатичните промени и увеличаване капацитета на горите при усвояване и редуциране на вредните емисии в атмосферата.	• Недостатъчно отговорно отношение на гражданите към опазване на зелената система.
Други	
• Възможности за получаване на безвъзмездна финансова помощ от национални източници на финансиране и от Фондовете на ЕС и достигане до целите на ЕС за околна среда; • Провеждане на кампании за опазване на околната среда и реализация на действия за смекчаване на климатичните промени; • Преструктуриране на икономиката и въвеждане на съвременни технологии, щадящи околната среда на национално и регионално ниво – кръгова и зелена икономика.	• Климатични промени, свързани с повишен риск от природни бедствия, засушаване, ерозия и горски пожари.

V. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНАТА

Визията е обобщена представа за желано и достижимо състояние на една общност за стандарта на живот и качествата на средата, които тази общност изгражда, поддържа и обитава. Приетата визия, определяща желаното състояние в екологичен аспект на община Нови пазар за периода 2021-2027 г., е следната:

Община Нови пазар – чиста и зелена община, привлекателно място за живот с благоприятна среда за бизнес и инвестиции, чрез съхраняване на околната среда и устойчиво и екологосъобразно използване на местните ресурси.

VI. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

В резултат от извършените анализи и проучвания за характерните дадености и проблеми на община Нови пазар в областта на околната среда са определени и идентифицирани силните и слабите страни на общината, възможностите и заплахите, стоящи пред нея. След като бе избрана визия на общината се определиха и целите, достигането на които ще е определящо за качеството на живот на местното население.

При определянето на целите бяха взети предвид основните силни страни, които трябва да бъдат запазени, основните проблеми (слаби страни), които следва да бъдат решени и се отчетоха заплахите и възможностите пред община Нови пазар в областта на околната среда.

1. Генерална стратегическа цел на програмата

Въз основа на избраната визия, главната стратегическа цел на програмата е следната:

Подобряване на състоянието на средата за живот на жителите в общината, чрез съхраняване на природната среда, запазване на биоразнообразието, устойчиво използване на наличните ресурси и намаляване на риска за здравето на населението.

2. Приоритети, специфични стратегически цели на програмата и алтернативи за постигането им

С оглед на поставената генерална стратегическа цел Програмата за опазване на околната среда на община Нови пазар за периода 2021-2027 г. поставя следните приоритети и специфични стратегически цели:

Приоритети	Специфични стратегически цели
Приоритет 1. Въздух	1.1. Запазване и поддържане на доброто качество на атмосферния въздух, чрез поддържане на нивото на емисиите под пределно допустимите норми и усъвършенстване на системата за мониторинг на атмосферния въздух.
Приоритет 2. Води	2.1. Опазване на водите и водните обекти; 2.2. Осигуряване на достатъчни количества питейна вода и подобряване на ВиК инфраструктурата; 2.3. Създаване на съзнание в населението за пестене на водни ресурси.
Приоритет 3. Почви	3.1. Поддържане на доброто състояние на почвите и предотвратяване на тяхното замърсяване, борба с почвената ерозия; 3.2. Екологосъобразно селско стопанство, превенция на замърсяването на почвите с нитрати и пестициди.
Приоритет 4. Биоразнообразие	4.1. Опазване и поддържане на биологичното разнообразие на територията на общината.
Приоритет 5. Отпадъци	5.1. Устойчиво управление на отпадъците, екологосъобразно обезвреждане на отпадъците, предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци.
Приоритет 6. Зелена система	6.1. Поддържане и развитие на зелените площи за широко обществено ползване.
Приоритет 7. Административен капацитет	7.1. Подобряване на административния капацитет за управление на дейностите по опазване на околната среда и ангажиране на местната общност; 7.2. Подобряване на контрола, осъществяван от местната администрация по отношение на околната среда, информиране на обществеността за състоянието на компонентите на околната среда и провеждане на кампании за повишаване на осведомеността.

Алтернативите за постигане на специфичните стратегически цели, съответно и на генералната стратегическа цел, са посочени в следващия раздел от настоящата програма (Раздел VII. План за действие) - Таблица 20. План за действие на ПООС Нови пазар 2021-2027 г.

VII. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Планът за действие към Програмата за опазване на околната среда на община Нови пазар за периода 2021-2027 г. предвижда изпълнението на конкретни и целенасочени мерки по отделните компоненти на околната среда, с цел постигане на съответствие с действащите норми и стандарти в екологичното законодателство.

Таблица 20. План за действие на ПООС Нови пазар 2021-2027 г.

№	Приоритети, специфични цели, мерки/дейности	Бюджет (в хил. лв.)	Източник на финансиране Фонд/Програма	Показатели	Отговорна/ партньорска структура	Време за реализация 21	22	23	24	25	26	27
План за действие на ПООС Нови пазар 2021-2027 г.		**18 175**										
Приоритет 1. Въздух		**7 210**										
Специфична цел 1.1. Запазване и поддържане на доброто качество на атмосферния въздух, чрез поддържане нивото на емисиите под пределно допустимитенорми и усъвършенстване на системата за мониторинг на атмосферния въздух.		**7 210**										
1	Почистване на пътните артерии от натрупани кал и прах, и осигуряването на поддържането им в добро техническо състояние	300	Общински бюджет	4 бр. годишно почистване	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
2	Благоустрояване на крайпътните пространства	300	Общински бюджет	Благоустроени крайпътни пространства	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
3	Формиране на растителни пояси по протежение на пътища и улици	100	Общински бюджет	Изградени растителни пояси	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
4	Подобряване на енергийната ефективност на уличното осветление в населените места	500	Общински бюджет; Фондове на ЕС; Фондове на ЕИП	Изпълнени мерки за повишаване на енергийната ефективност	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
5	Повишаване на енергийната ефективност на обекти общинска и държавна собственост	5 000	Фондове на ЕС	5 броя изпълнени проекти за повишаване на енергийната ефективност	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
6	Повишаване на енергийната ефективност на предприятията в общината	1 000	Фондове на ЕС	3 броя изпълнени проекти за повишаване на енергийната ефективност	Бизнес организации	X	X	X	X	X	X	X

№	Приоритети, специфични цели, мерки/дейности	Бюджет	Източник на финансиране	Показатели	Отговорна/ партньорска структура	Време за реализация						
		(в хил. лв.)	Фонд/Програма			21	22	23	24	25	26	27
7	Провеждане на информационни кампании за приноса на източниците на твърдо гориво към замърсяването на атмосферния въздух	10	Общински бюджет	Проведени две информационни кампании	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
Приоритет 2. Води		**1 510**										
Специфична цел 2.1. Опазване на водите и водните обекти		**500**										
1	Почистване на речни дерета и канавки	500	Общински бюджет	Км. почистени дерета на реки	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
Специфична цел 2.2. Осигуряване на достатъчни количества питейна вода и подобряване на ВиК инфраструктурата		**1 000**										
1	Реконструкция и поддържане на водоснабдителна и канализационна мрежа и осигуряване на чиста питейна вода	1 000	Фондове на ЕС; Общински бюджет; Държавен бюджет	Осигурена чиста питейна вода	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
Специфична цел 2.3. Създаване на съзнание в населението за пестене на водни ресурси		**10**										
1	Провеждане на информационни кампании за състоянието на водните ресурси и методи за пестеливо използване	10	Общински бюджет	Проведени две информационни кампании	Община Нови пазар		X			X		
Приоритет 3. Почви		**1 010**										
Специфична цел 3.1. Поддържане на доброто състояние на почвите и предотвратяване на тяхното замърсяване, борба с почвената ерозия		**1 000**										
1	Залесяване на общински горски фонд	500	Общински бюджет; Държавен бюджет	Залесен общински горски фонд	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
2	Засаждане на горски полезащитни пояси	500	Общински бюджет; Държавен бюджет	Засадени горски пояси	Община Нови пазар			X	X		X	X

№	Приоритети, специфични цели, мерки/дейности	Бюджет	Източник на финансиране	Показатели	Отговорна/ партньорска структура	Време за реализация						
		(в хил. лв.)	Фонд/Програма			21	22	23	24	25	26	27
Специфична цел 3.2. Екологосъобразно селско стопанство, превенция на замърсяването на почвите с нитрати и пестициди		**10**										
1	Провеждане на почвен мониторинг и превенция на замърсявания с нитрати и пестициди	10	Общински бюджет; Държавен бюджет		Община Нови пазар; РИОСВ Шумен	X	X	X	X	X	X	X
Приоритет 4. Биоразнообразие		**200**										
Специфична цел 4.1. Опазване и поддържане на биологичното разнообразие на територията на общината		**200**										
1	Картиране на биологичното разнообразие на територията на общината	100	ПОС	Картирано биологично разнообразие на територията на общината	Община Нови пазар; НПО		X	X	X	X	X	X
2	Картиране на лечебните билки на територията на общината	100	ПОС	Картирани лечебни билки на територията на общината	Община Нови пазар; НПО		X	X	X	X	X	X
Приоритет 5. Отпадъци		**7 600**										
Специфична цел 5.1. Устойчиво управление на отпадъците, екологосъобразно обезвреждане на отпадъците, предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци		**7 600**										
1	Изпълнение на услуги по управление на отпадъците	7 000	Общински бюджет	Събрани и обезвредени отпадъци	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
2	Извършване на дейности за допълнителна инфраструктура за управление на отпадъците	300	Общински бюджет	Нова инфраструктура за управление на отпадъците	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
3	Премахване на нерегламентираните сметища в общината и периодично почистване на замърсени с отпадъци места	200	Общински бюджет	Брой премахнати нерегламентирани сметища	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
4	Разширяване на системата за разделно събиране на отпадъци и доставяне на допълнително контейнери	100	Общински бюджет	Брой закупени контейнери за разделно събиране	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X

№	Приоритети, специфични цели, мерки/дейности	Бюджет (в хил. лв.)	Източник на финансиране Фонд/Програма	Показатели	Отговорна/ партньорска структура	Време за реализация 21	22	23	24	25	26	27
Приоритет 6. Зелена система		**600**										
Специфична цел 6.1. Поддържане и развитие на зелените площи за широко обществено ползване		**600**										
1	Поддържане на паркови пространства и градинки	300	ПУДООС	Брой реконструирани паркови пространства	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
2	Реконструкция и рехабилитация на спортни съоръжения и детски площадки	300	Общински бюджет	Брой реконструирани спортни съоръжения и детски площадки	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
Приоритет 7. Административен капацитет		**45**										
Специфична цел 7.1. Подобряване на административния капацитет за управление на дейностите по опазване на околната среда и ангажиране на местната общност		**35**										
1	Повишаване на професионалната квалификация на служителите в общинската администрация в областта на околната среда	30	Общински бюджет	Брой проведени обучения	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
2	Създаване на партньорства с други общини за съвместно кандидатстване по програми и проекти, касаещи околната среда	5	Общински бюджет	Брой създадени партньорства	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
Специфична цел 7.2. Подобряване на контрола, осъществяван от местната администрация по отношение на околната среда, информиране на обществеността за състоянието на компонентите на околната среда и провеждане на кампании за повишаване на осведомеността		**10**										
1	Провеждане на образователни кампании за повишаване на екологичното съзнание в населението	5	Ощински бюджет	Брой проведени кампании	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X
2	Засилване на контрола по отношение опазване на околната среда	5	Ощински бюджет	Издадени наказателни актове	Община Нови пазар	X	X	X	X	X	X	X

VIII. СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, КОНТРОЛ И ОТЧИТАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКАТА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Процесът на организация на изпълнението, осъществяване на мониторинг, контрол и последваща оценка на изпълнението на политиката за опазване на околната среда, в частност на настоящата Програма за опазване на околната среда, която дефинира тази политика за периода 2021-2027 г., се организира от Кмета на общината или от упълномощено от него друго длъжностно лице.

В процеса на наблюдение общинската администрация осигурява участието на организации, физически и юридически лица, като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност. Предметът на наблюдение включва изпълнението на целите и приоритетите на ПООС, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури, организациите и юридическите лица, участващи в изпълнението им. Целта на мониторинга е да отбелязва отклоненията от целите на ПООС достатъчно рано, за да бъде възможно тяхното коригиране, преди последствията от тях да станат толкова сериозни, че да не могат да бъдат преодолени. Наблюдението е важен елемент, който позволява да се засили или намали активността в конкретна насока, да се предприемат коригиращи действия, ако напредъкът е неудовлетворителен или ако условията се изменят.

Контролът има за цел да създаде условия за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения във връзка с изпълнението на ПООС. Предвид разпределението в обхвата на работа и функционалните задачи, присъщи на контрола, неговата основна задача е свързана с осигуряване на законосъобразност при изпълнението на политиките за опазване на околната среда, както и целесъобразност, изразяваща се в процеса на детайлизирано проследяване работата по изпълнение на ангажиментите на длъжностните лица по тази политика. Същностната характеристика, дефинираща обхвата и съдържанието на контролния процес, във висока степен се определя от съществуващите законови изисквания по отношение осигуряване на законосъобразност в публични институции и органи на местната власт. Контролът върху изпълнението на ПООС 2021-2027 г. на община Нови пазар се извършва от Общински съвет - Нови пазар, който приема програмата и следи за нейното изпълнение.

Координацията по изпълнението на ПООС ще се осъществява от лицата, които със заповед на Кмета на общината (във връзка с изискването на чл. 15, ал. 1, т. 10 от Закона за опазване на околната среда) са определени като притежаващи необходимата професионална квалификация за осъществяване на дейностите по управление на околната среда.

На основание на чл. 79, ал. 5 от Закона за опазване на околната среда, Кметът на общината ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на програмата за околна среда, а при необходимост и предложения за нейното допълване и актуализиране. В годишния отчет се отбелязва напредъка при постигането на набелязаните цели и

приоритети на ПООС, отчитат се настъпилите промени в екологичната обстановка, измененията в законовата и нормативна база и произтичащите от това промени в отговорностите и задълженията на местните власти, както и препоръки за подобряване на резултатите от наблюдението на изпълнението на програмата. Актуализация на общинската програма по опазване на околната среда се извършва при съществена промяна на нормативната база и условията, при които е разработена.

В допълнение, на основание на чл. 79, ал. 6 от Закона за опазване на околната среда, годишните отчети, които Кметът на общината внася в Общинския съвет, се предоставят за информация в РИОСВ.

За информиране на обществеността отчетите по изпълнение на ПООС могат да бъдат публикувани на официалния сайт на община Нови пазар - https://novipazar.bg/

IX. ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1. Резултати от проведено анкетно проучване относно разработване на ПООС на община Нови пазар 2021-2027 г.

Приложение 2. Раздел „Лечебни растения“

Приложение 3. Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на община Нови пазар за периода 2021-2027 г.

Приложение 4. Програма за управление на отпадъците на община Нови пазар 2021-2027 г.